

WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY W OLSZTYNIE

Olsztyn 2014

Spis treści

Wstęp	3
Rozdział 1. Sytuacja społeczno-gospodarcza w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2004-2013.....	4
1.1. Demografia	4
1.2. Gospodarka.....	5
1.3. Aktywność Ekonomiczna Ludności w latach 2004-2013	7
1.4. Emigracje (według NSP 2011).....	10
1.5. Liczba bezrobotnych	12
1.6. Stopa bezrobocia	13
1.7. Wybrane kategorie bezrobotnych.....	14
1.8. Wykształcenie bezrobotnych.....	20
Rozdział 2. DZIAŁANIA WOJEWÓDZKIEGO URZĘDU PRACY W OLSZTYNIE.....	22
2.1. Wydział Obsługi EFS.....	22
2.2. Projekty skierowane do osób bezrobotnych i projekty systemowe Wojewódzkiego Urzędu Pracy zrealizowane przez Wydział Polityki Rynku Pracy	27
2.3. EURES, koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego	33
2.4. Wydarzenia realizowane przez Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie	37
2.4.1. Europejskie Dni Promocji Przedsiębiorczości Młodych 12-21 października 2011 roku	37
2.4.2. Tydzień Solidarności Międzypokoleniowej na Warmii i Mazurach 17 – 24 października 2012 roku.....	39
2.4.3. Tydzień Obywateli Europy na Warmii i Mazurach 14 – 18 października 2013 roku	41
2.5. Przedsięwzięcia projektowe realizowane przez Wydział Organizacji Urzędu i Rozwoju Kadr w latach 2004-2013.....	42
2.5.1. PROJEKTY POMOCY TECHNICZNEJ 2004 – 2006.....	43
2.5.2. PROJEKT POMOCY TECHNICZNEJ 2007-2013	43
2.5.3. PROJEKTY WŁASNE 2004 - 2015	45

Wstęp

W 2014 roku minie dziesięć lat od akcesji Polski do Unii Europejskiej. Okres członkostwa naszego kraju w Unii Europejskiej to czas intensywnych przemian i dostosowań w wielu obszarach życia społeczno–gospodarczego. Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej miało również ogromne znaczenie na sytuację na rynku pracy w Polsce i w regionie.

Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie przygotował materiał, które zawiera podsumowanie dziesięciu lat członkostwa Polski w Unii Europejskiej i jego roli w przemianach zachodzących na rynku pracy.

Materiał zawiera opis krótki opis wybranych wskaźników istotnych z punktu widzenia rynku pracy oraz działań realizowanych przez Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie związanych z możliwościami, jakie otworzyły się po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej.

Rozdział 1.

Sytuacja społeczno-gospodarcza w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2004-2013

1.1. Demografia

Zmiany zachodzące w strukturze ludności Polski, w tym w województwie, w okresie członkostwa w Unii Europejskiej stanowiły kontynuację procesów zapoczątkowanych w latach dziewięćdziesiątych XX w. Niski współczynnik dzietności i wydłużanie przeciętnego trwania życia przyczyniają się (bezpośrednio lub pośrednio) do postępującego starzenia się polskiego społeczeństwa i są zbliżone do tendencji kształtujących się w całej Unii ¹.

Na koniec 2012 roku² województwo warmińsko-mazurskie zamieszkiwało 1 450 697 osób, które stanowiły 3,8% mieszkańców naszego kraju. Od 2004 roku liczba ta zwiększyła się prawie o 22 tys. osób, tj. o 1,5%. W kraju odnotowano w tym okresie wzrost o 0,9 pkt proc.

W 2012 roku, ludność w wieku produkcyjnym w Polsce stanowiła 67,2% ogólnej populacji, a jej odsetek zmniejszył się w porównaniu z notowanym w 2004 r. o 0,8 pkt proc. W przeciwieństwie do kraju na Warmii i Mazurach udział procentowy tej grupy zwiększył się o 0,2 pkt proc (z 68,4% do 68,6%). W regionie wzrósł także udział ludności w wieku 65 lat i więcej. W okresie wstąpienia Polski do Unii osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 13,3% ogółu ludności – na koniec 2012 r. ich odsetek zwiększył się do 15,7% (w Polsce wzrost odpowiednio z 15,3% do 17,8%). Odsetek ludności w wieku 0–14 lat w województwie zmniejszył się w omawianym okresie z 18,3% do 15,7% (w kraju z 16,7% w 2004 r., do 15,0% w 2012 r.).

Tabela 1 Struktura ludności w województwie warmińsko-mazurskim i w kraju w latach 2004-2012

	udział procentowy osób w wieku produkcyjnym do 14 lat w ogólnej liczbie ludności								
Polska	16,7	16,2	15,8	15,5	15,3	15,2	15,2	15,1	15,0
Warmińsko-Mazurskie	18,3	17,7	17,2	16,8	16,4	16,3	16,1	15,9	15,7
	udział procentowy osób w wieku produkcyjnym: 15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni								
Polska	68,0	68,3	68,5	68,6	68,5	68,3	68,0	67,6	67,2
Warmińsko-Mazurskie	68,4	68,9	69,3	69,4	69,4	69,3	69,3	69,0	68,6
	udział procentowy osób w wieku poprodukcyjnym								
Polska	15,3	15,4	15,7	16,0	16,2	16,5	16,8	17,3	17,8
Warmińsko-Mazurskie	13,3	13,4	13,6	13,9	14,1	14,4	14,7	15,2	15,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych.

¹ Dane do opracowania zaczerpnięto z Banku Danych Lokalnych oraz materiałów: „Raport okresowy nr XII z realizacji Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020” UM oraz „Polska w Unii Europejskiej 2004-2013” GUS.

² Brak danych dot. 2013 roku.

Pomimo nasilającego się zjawiska starzenia się społeczeństw nasz kraj należy do najmłodszych państw UE. W 2013 r. mediana wieku (wiek środkowy) w Polsce wynosiła 38,7 lat i zwiększyła się od 2004 r. o 2,5 roku. W całej Unii Europejskiej wiek środkowy w 2013 r. kształtował się na poziomie 41,9 roku i był wyższy o 2,7 roku niż w 2004 roku. Populacja województwa warmińsko-mazurskiego należy do najmłodszych w kraju. Według danych na koniec 2012 roku³, wiek środkowy mieszkańca Warmii i Mazur wynosił 37,6 lat (w 2005 roku – 34,6).

Zmiany w strukturze ludności znajdują odzwierciedlenie we współczynniku obciążenia demograficznego (liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym). W Polsce w 2012 r. wskaźnik ten kształtował się na poziomie 56,6 osób (podczas gdy w roku przystąpienia do UE – 57,5). W województwie dane te przedstawiają się odpowiednio: 53,9 osób w 2012 r i 57,6 osób w 2004 r. Zauważyć należy, iż o ile na początku omawianego okresu region nasz uplasował się na siódmym miejscu w kraju, o tyle na koniec dekady wraz z Zachodniopomorskim znaleźliśmy się na piętnastym miejscu w Polsce.

Podobnie jak w większości krajów UE (w Unii Europejskiej ogółem przyrost naturalny na 1 000 ludności obniżył się i wyniósł 0,4‰ w 2012 r., wobec 0,8‰ w 2004 r.) także w Polsce obserwowany jest niski współczynnik przyrostu naturalnego. W 2005 r. w naszym kraju notowano ujemny przyrost naturalny (–0,1‰). W 2012 r. ukształtował się on na poziomie 0,0‰. Na Warmii i Mazurach w 2004 roku wskaźnik przyrostu naturalnego wynosił 1,6‰, a w 2012 roku osiągnął on wartość 0,6‰.

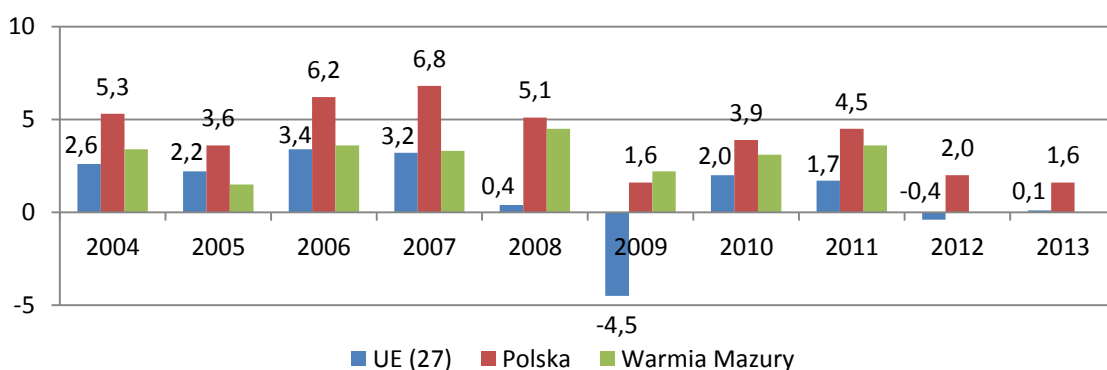
Współczynnik dzietności w Polsce w 2012 r. wyniósł 1,30, wobec 1,23 w 2004 r. Aby zapewnić prostą zastępowalność pokoleń współczynnik dzietności powinien kształtować się na poziomie 2,10–2,15 (podczas gdy w 2012 r. wszystkie kraje UE znajdowały się poniżej tej granicy). Ogólny współczynnik dzietności dla Unii Europejskiej zwiększył się do 1,58 z 1,50 notowanego w 2004 r. Na Warmii i Mazurach wskaźnik dzietności zmniejszył się z 1,33 w 2004 roku, do 1,28 w 2012 roku.

1.2. Gospodarka

Po akcesji Polski do UE, która stanowiła czynnik dynamizujący rozwój gospodarczy, krajowa gospodarka znajdowała się na szybkiej ścieżce wzrostu. Aktywność gospodarcza osiągnęła swoje maksimum w roku 2007, gdy odnotowano wzrost PKB w porównaniu do poprzedniego roku o 6,8%. W kolejnych miesiącach gospodarka zaczęła odczuwać konsekwencje kryzysu finansowego. Polska gospodarka okazała się jedną z najbardziej odpornych, która nie notowała spadku produktu w tym okresie. Na tle gospodarki krajowej województwo warmińsko-mazurskie rozwija się wolniej, co odzwierciedlają m.in. mniejsze przyrosty PKB realnego w naszym regionie. Wyjątek stanowi jednak 2009 rok kiedy to wskaźnik na Warmii i Mazurach był wyższy niż w kraju (odpowiednio 2,2% i 1,6%).

³ Brak danych za 2013 rok.

Wykres 1 Przyrosty PKB realnego /w cenach stałych/ w latach 2004-2013 (rok poprzedni=100)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych.

PKB przeliczony na 1 mieszkańca w województwie w 2011 roku wyniósł 28,6 tys. zł, co uplasowało region na 14 miejscu w kraju. W ciągu dekady jego wartość systematycznie rosła. W 2004 roku wynosiła ona 18,7 tys. zł (14 miejsce wśród pozostałych województw). Stosunek wartości wskaźnika dla naszego regionu do krajowej, w ciągu ostatniej dekady, zmalał z poziomu 77,1% w 2004 roku do 72,2% w 2011 roku.

Województwo zanotowało natomiast wzrost udziału w średniej wartości PKB per capita obliczanej dla krajów UE 27 wg parytetu siły nabywczej waluty. W 2012 roku w porównaniu do 2004 dystans w poziomie zamożności regionu wzrósł o 8 pkt proc. (z 38% do 46% średniej unijnej). W Polsce udział PKB per capita w UE zwiększył się o 15 pkt. proc z 48% do 63%. Warmińsko-Mazurskie wciąż jednak należy do grona najsłabszych województw w kraju i najbiedniejszych regionów Unii. Należy podkreślić, że różnice byłyby jeszcze większe, gdyby nie pozytywne oddziaływanie funduszy europejskich.

Sytuacja gospodarcza to główna determinanta zmian zachodzących na rynku pracy. Światowy kryzys, z którym musiała zmierzyć się również Polska, przerwał korzystne zmiany jakie widoczne były na rynku pracy w zasadzie do końca 2008 r. Co prawda pogorszenie sytuacji na rynku pracy w kolejnych latach nie było tak radykalne jak w przypadku wielu gospodarek europejskich, jednak i w Polsce zauważalne były efekty dostosowania się firm do mniejszego popytu i nierzadko konieczności ograniczenia produkcji, a więc i mniejszego zapotrzebowania na pracę.

W 2012 r. poziom przeciętnego zatrudnienia w województwie warmińsko-mazurskim był wyższy w stosunku do notowanego w 2004 roku i wyniósł 267,9 tys. (w 2005 r. – 261,7 tys. osób, wzrost o 2,4%). W tym samym czasie dynamika wzrostu tego wskaźnika w Polsce wyniosła 12,5% (z poziomu 8 640,2 tys. osób w 2004 do 9 719,6 tys. w 2012 roku).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w naszym regionie w ostatniej dekadzie stopniowo rosło, zmniejszał się jednak jego udział w relacji do średniej krajowej. W 2004 roku wynosiło ono 2 050,21 zł co stanowiło 85,1% wobec kraju. W 2012 roku przeciętne wynagrodzenie mieszkańców Warmii i Mazur ukształtowało się na poziomie 3 150,27 zł (84,1% wartości krajowej).

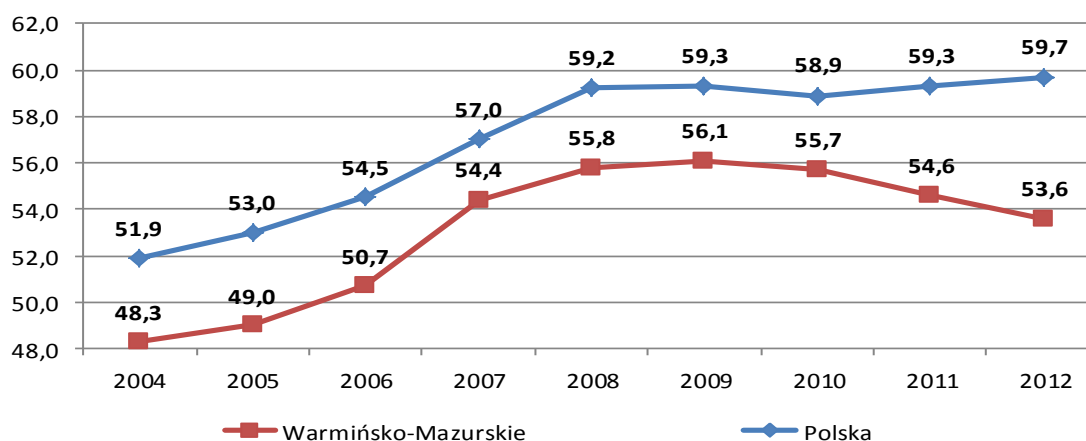
W okresie ostatnich 10 lat wzrosła również liczba podmiotów gospodarczych przypadających na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym. O ile w 2004 roku wskaźnik ten w województwie wynosił 120,1 to w 2012 roku wzrósł do 127,2. Dla porównania w tym samym okresie w kraju liczba podmiotów w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców wynosiła odpowiednio 147,6 oraz 161,6. Warmia i Mazury w rankingu województw uplasowały się na 15 miejscu w 2004 roku i na 14 – dziewięć lat później.

1.3. Aktywność Ekonomiczna Ludności w latach 2004-2013

WSKAŹNIK ZATRUDNIENIA

Wskaźnik zatrudnienia⁴ w Polsce i regionie wzrastał od 2004 roku. W latach 2006-2007 można zaobserwować większą dynamikę wzrostu tego wskaźnika w warmińsko-mazurskim niż w Polsce. W województwie nastąpił wzrost w 2007 roku o 3,7 pkt proc., do poziomu 54,4%, w kraju o 2,5 pkt proc. wynosząc na koniec roku 57,0%. Jednak wskutek spowolnienia gospodarczego ten trend został zahamowany. W 2010 roku zarówno w regionie jak i w Polsce nastąpił spadek wskaźnika zatrudnienia o 0,4 pkt proc. wynosząc odpowiednio 55,7% i 58,9%. W następnych latach 2011-2012 w Polsce następował systematyczny wzrost omawianego wskaźnika, w 2011 roku osiągając wartość 59,3%, a w 2012 59,7%. W województwie warmińsko-mazurskim w omawianym okresie lat 2011-2012, wskaźnik zatrudnienia zmniejszał się, w 2011 o 1,1 pkt proc. osiągając wartość 54,6%, w 2012 roku o 1,0 pkt proc. wynosząc 53,6%.

Wykres 2 Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-64 lata w latach 2004-2012 (dane średnioroczne)

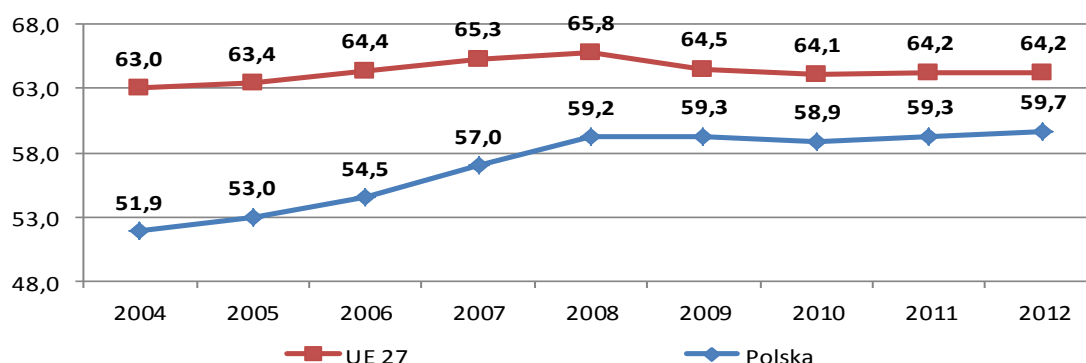

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

⁴ Wskaźnik zatrudnienia obliczany jest jako procentowy udział pracujących danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii i jest jednym z podstawowych mierników rynku pracy. W niniejszej analizie posługujemy się badaniem dotyczącym wieku produkcyjnego według definicji Eurostatu, czyli osób w wieku 15-64 lata.

Poziom zatrudnienia w kraju jest znacznie niższy, niż w większości Państw członkowskich. Odsetek mieszkańców polski posiadających zatrudnienie w 2012 roku był o 4,5 pkt proc. niższy od średniej dla krajów członkowskich UE-27 (64,2%). Niższy poziom zatrudnienia odnotowano w dziewięciu państwach, przy czym najniższy jest w Grecji (51,3%), Hiszpanii (55,4%) oraz we Włoszech (56,8%). Natomiast najwyższy wskaźnik zatrudnienia posiada Holandia (75,1%), Szwecja (73,8%) oraz Niemcy (72,8%). W porównaniu do 2011 roku, średni wskaźnik zatrudnienia w krajach Unii Europejskiej pozostał na niezmienionym poziomie, natomiast największy wzrost nastąpił w Łotwie (o 2,2 pkt proc.), Estonii (o 2,0 pkt proc.) oraz Litwie (o 1,8 pkt proc.). Największy spadek wskaźnika zatrudnienia odnotowano w krajach, gdzie kryzys gospodarczy był największy, czyli w: Grecji (o 4,3 pkt proc.), Cyprze (o 3,0 pkt proc.) oraz Portugalii (o 2,4 pkt proc.).

Wykres 3 Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-64 lata w Polsce i krajach UE 27 w latach 2004-2012 (dane średnioroczne)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

W oparciu o przyjęte wskaźniki w dokumencie „Europa 2020”, Polska przedstawiła cele krajowe strategii, do których należy m.in. zwiększenie wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata do co najmniej 71% (dla UE wskaźnik ustalono na poziomie 75%). W 2012 roku miernik ten pozostał na poziomie 64,7% w kraju. W ostatnich trzech latach (2010-2012) następuje systematyczny wzrost wskaźnika zatrudnienia, z roku na rok o 0,2 pkt proc. W krajach Unii Europejskiej wskaźnik waha się pomiędzy 68,6% w 2011 roku i 68,5% w 2012 roku.

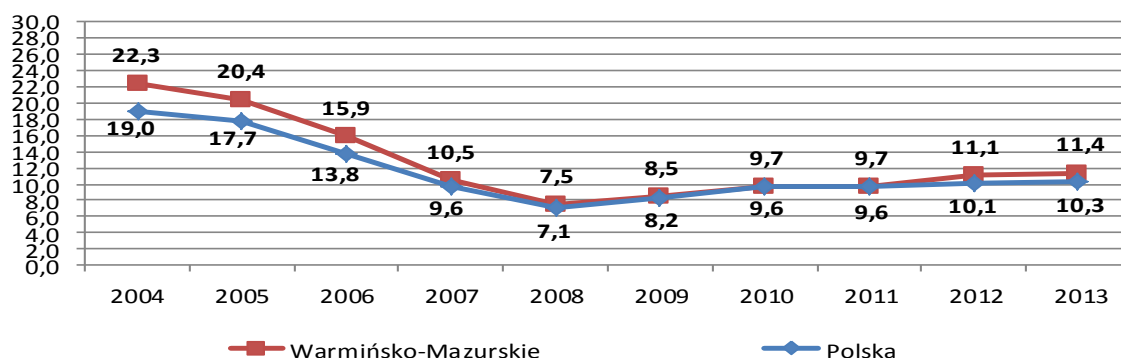
STOPA BEZROBOCIA WEDŁUG BAEL

Region warmińsko-mazurski charakteryzuje się wyższą stopą bezrobocia według BAEL⁵, niż ogółem w kraju, jednakże na przestrzeni dziesięciu lat (2004-2013) dynamika zmian tej wartości zarówno dla województwa jak i kraju była podobna. Największe różnice pomiędzy wartościami

⁵ Bezrobotny według BAEL – to osoba w wieku od 15 do 74 lat, która spełniła jednocześnie trzy warunki: w okresie badanego tygodnia nie była osobą pracującą; aktywnie poszukiwała pracy w ciągu 4 tygodni (wliczając jako ostatni tydzień badany); była gotowa podjąć pracę w ciągu 2 tygodni następujących po badanym tygodniu. Do bezrobotnych zalicza się także osoby, które nie poszukiwały pracy, ponieważ miały pracę załatwioną i oczekiwały na jej rozpoczęcie przez okres nie dłuższy niż 3 miesiące oraz były gotowe tę pracę podjąć. Przyjęta metodologia jest zgodna z zaleceniami Eurostatu.

wynosiły 3,3 pkt proc. w 2004 roku, wtedy to stopa bezrobocia BAEL wynosiła 19,0% dla Polski i 22,3% dla regionu. Z roku na rok dystans pomiędzy wartościami się zmniejszał, wielkość wskaźnika również ulegała zmniejszeniu, w 2008 roku w Polsce wyniósł 7,1%, w warmińsko-mazurskim 7,5%. Od 2009 roku, skutkiem kryzysu gospodarczego, stopa bezrobocia według BAEL zwiększała się, osiągając wielkość w 2012 roku 11,1% (dla Polski 10,1%). W 2013 roku, w stosunku do roku poprzedniego, omawiany wskaźnik zwiększył się w regionie o 0,3 pkt proc., wynosząc 11,4%, natomiast w kraju o 0,2 pkt proc. osiągając wielkość 10,3%.

Wykres 4 Stopa bezrobocia według BAEL w latach (2004-2012)

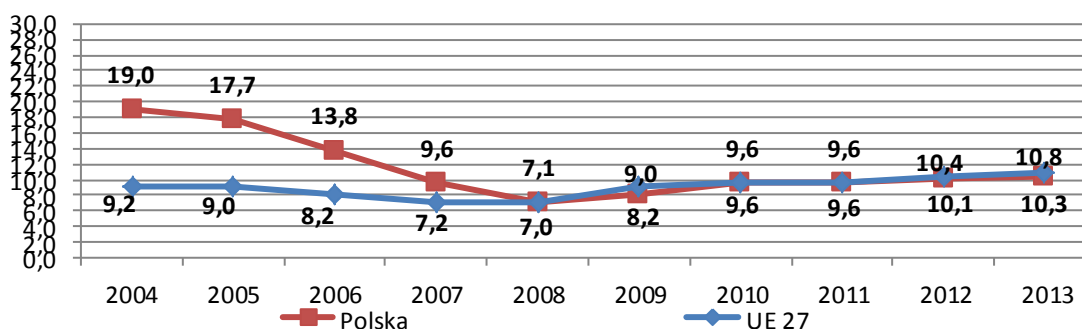

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

W ciągu 10 lat, Polska zdołała wyrównać wielkość stopy bezrobocia do poziomu średniej Państw członkowskich. W 2004 roku, przystępując do Unii Europejskiej posiadaliśmy wskaźnik ten na poziomie 19,0%, podczas gdy w UE osiągał on wartość 9,2% (równica 9,8 pkt proc.). Z biegiem lat dystans ten malał, w 2008 roku do poziomu 0,1 pkt proc. (dla Polski 7,1 pkt proc., w UE 7,0 pkt proc.). Od 2009 stopa bezrobocia w Polsce jest niższa niż średnia dla krajów UE, największy dystans był w 2009 roku i wyniósł 0,8 pkt proc.

W 2013 roku, Polska była na 17 miejscu pod względem wielkości stopy bezrobocia, podczas gdy średnia dla krajów UE27 wyniosła 10,8%. Do krajów, które w 2013 roku miały najniższą stopę bezrobocia należały: Austria (4,9%), Niemcy (5,3%) oraz Luksemburg (5,8%), natomiast najwyższy wskaźnik odnotowano w: Grecji (27,3%), Hiszpanii (26,4%) i Portugalii (16,5%).

Wykres 5 Stopa bezrobocia w Polsce i krajach UE27 w latach 2004-2013

Źródło: Eurostat.

1.4. Emigracje (według NSP 2011)

W związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, nastąpiło otwarcie rynków pracy dla mieszkańców Polski, co przyczyniło się do wzrostu emigracji z Polski. Od 2004 roku, rosła liczba Polaków przebywających czasowo zagranicą, osiągając w 2007 roku największą szacowaną wartość 2 270 tys. osób. Kryzys finansowy, który wybuchł w 2008 roku na świecie, miał nie tylko wpływ na gospodarkę oraz wzrost bezrobocia, ale również na wielkość i kierunki migracji. W latach 2008-2010 szacowana liczba emigrantów przebywających poza granicami Polski spadała, o 110 tys. osób w 2009 roku, a w 2010 o 100 tys., wynosząc 2 000 tys. osób. W 2011 roku, według NSP 2011 („Migracje zagraniczne ludności” Narodowy Spis Powszechny i Mieszkań 2011) przeprowadzonego w ramach spisu badania reprezentacyjnego, czasowo poza granicami kraju przebywało 2 017 tys. osób, z czego 1 693 tys. osób w Europie.

Tabela 2 Emigracja z Polski na pobyt czasowy w latach 2004-2011⁶

Liczba emigrantów w tys.										
Wyszczególnienie	NSP 2002	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	NSP 2011
Świat	786	1 000	1 450	1 950	2 270	2 210	2 100	2 000	2 060	2 017
Europa	461	770	1 200	1 610	1 925	1 887	1 765	1 685	1 754	1 693
UE	451	750	1 170	1 550	1 860	1 820	1 690	1 607	1 670	1 622
Wielka Brytania	24	150	340	580	690	650	695	580	625	601
Irlandia	2	15	76	120	200	180	140	133	120	131
Szwecja	6	11	17	25	27	29	31	33	36	34
Hiszpania	14	26	37	44	80	83	84	48	40	45
Portugalia	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Finlandia	0	0	1	3	4	4	3	2	2	2
Grecja	10	13	17	20	20	20	16	16	15	17
Włochy	39	59	70	85	87	88	88	92	94	94
Holandia	10	23	43	55	98	108	98	92	95	92
Francja	21	30	44	49	55	56	60	60	62	62
Belgia	14	13	21	28	31	33	34	45	47	47
Dania	0	0	0	0	17	19	20	19	21	18
Austria	11	15	25	34	39	40	36	29	25	24
Niemcy	294	385	430	450	490	490	465	440	470	437

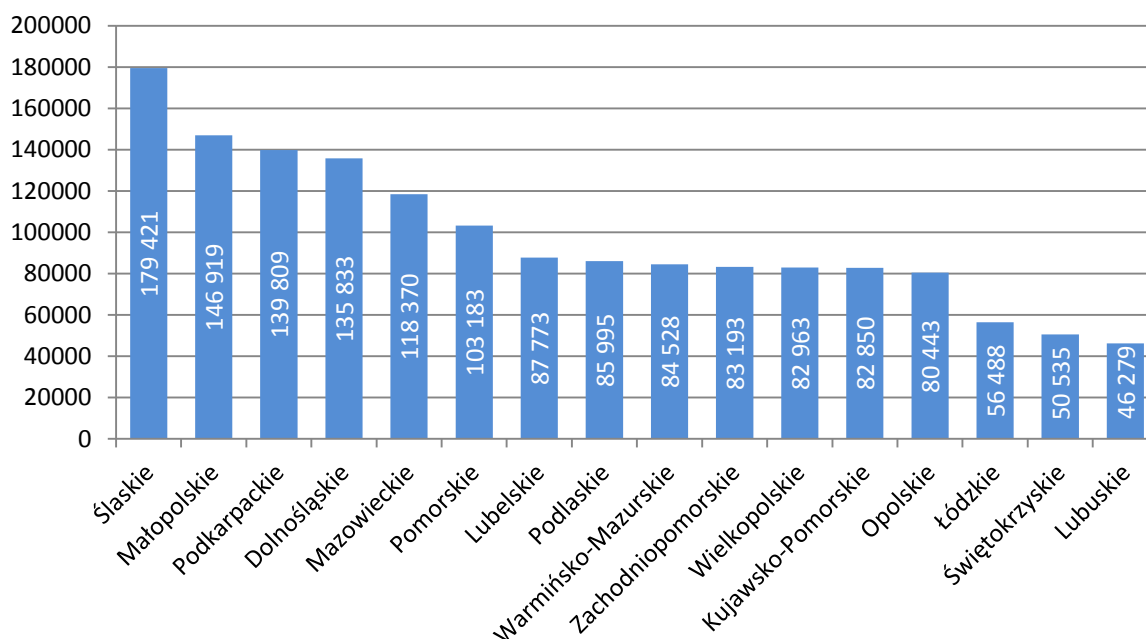
Źródło: Dane GUS.

Krajem do którego najczęściej wyjeżdżają emigranci z Polski jest Wielka Brytania, ich liczba do 2007 roku, zwiększała się. W 2009 roku, szacunkowo w tym kraju przebywało 695 tys. Polaków. W następnych dwóch latach liczba się zmniejszała, a w 2011 roku, według NSP 2011 przebywa czasowo w Wielkiej Brytanii 601 tys. osób, co stanowi 29,8% ogółu Polskich emigrantów. Liczba Polaków

⁶ Dla lat 2002-2006 – liczba osób przebywających za granicą czasowo powyżej 2 miesięcy, dla 2007-2011 – powyżej 3 miesięcy.

przebywających czasowo w Niemczech jest również wysoka. Największą odnotowano w 2008 roku - 490 tys. osób. W 2011 roku, według NSP w Niemczech przebywało 437 tys. Polskich emigrantów.

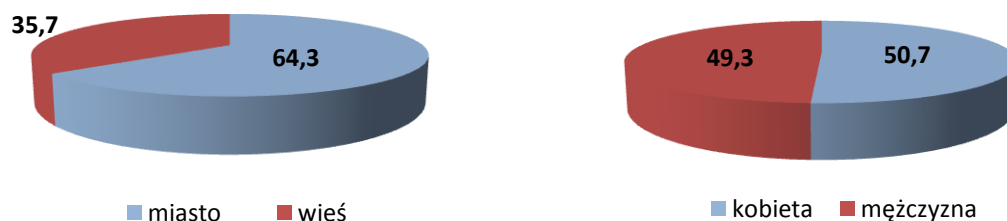
Wykres 6 Emigranci przebywający za granicą czasowo 12 miesięcy i więcej (według NSP 2011)

Źródło: Migracje zagraniczne ludności, NSP 2011, GUS.

Wśród emigrantów przebywających czasowo za granicą (12 miesięcy i więcej) przeważają osoby, które zamieszkiwały województwo śląskie (11,5% ogółu emigrantów), małopolskie (9,4%) oraz podkarpackie (8,9%). Osoby, z województwa warmińsko-mazurskiego, które wyjechały za granicę i przebywają tam ponad rok, stanowią 5,4% ogółu emigrantów. Tym samym region plasuje się na 9 miejscu w kraju. Regiony, z których pochodzi najmniej emigrantów to województwa: lubuskie (3,0% ogółu osób, które przebywają zagranicą), świętokrzyskie (3,2%) i łódzkie (3,6%).

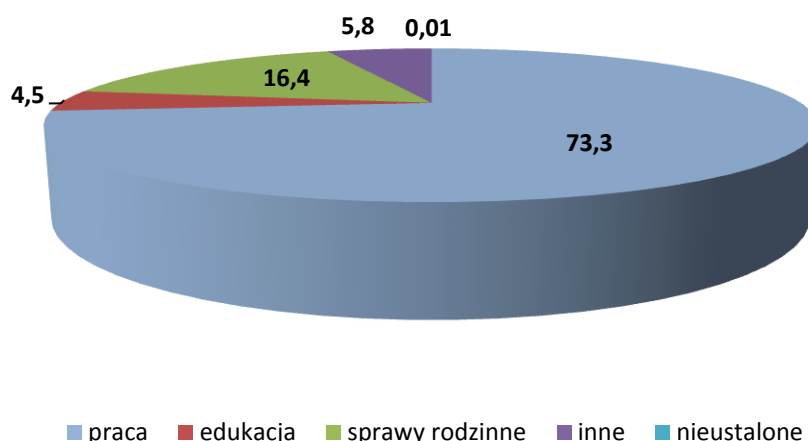
Wykres 7 Struktura osób emigrantów z województwa warmińsko-mazurskiego przebywających za granicą czasowo 12 miesięcy i więcej

Źródło: Migracje zagraniczne ludności, NSP 2011, GUS.

Analizując strukturę emigrantów z województwa warmińsko-mazurskiego, można zauważyć przewagę kobiet (50,7%) oraz mieszkańców miast (64,3%). Podobna struktura ze względu na płeć występuje w Polsce, gdzie na emigrację decydują się częściej kobiety (51,6%) oraz mieszkańcy miast (65,7%).

Wykres 8 Przyczyny emigracji osób pochodzących z województwa warmińsko-mazurskiego przebywających za granicą czasowo powyżej 3 miesięcy

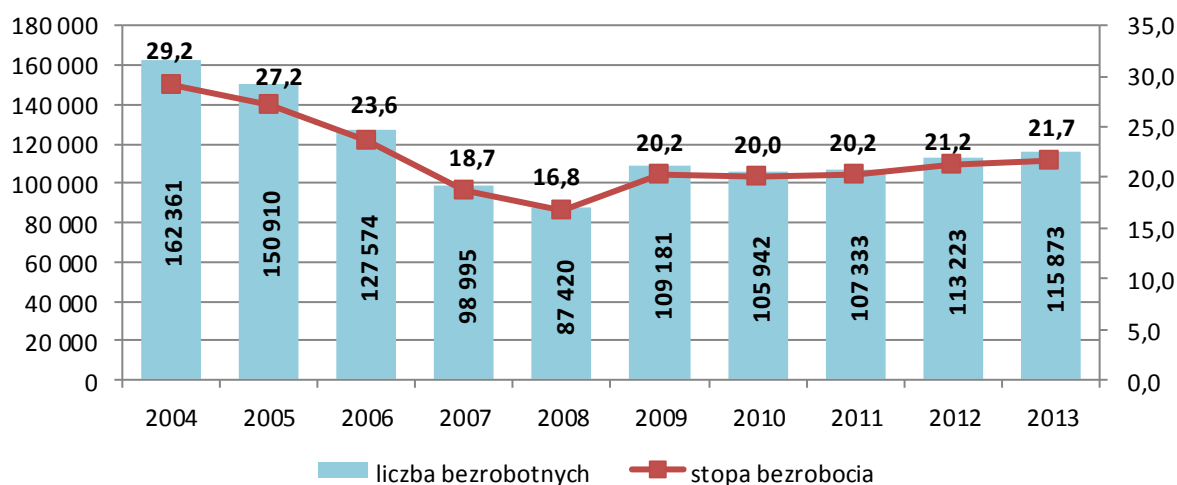
Źródło: Migracje zagraniczne ludności, NSP 2011, GUS.

Wiele osób w dalszym ciągu upatruje swoją szansę poprawy sytuacji życiowej, w wyjeździe zarobkowym za granicę. Według NSP 2011, Polacy najczęściej wyjeżdżali za granicę z zamiarem podjęcia pracy - 73,3% emigrantów przebywających czasowo za granicą. Następnym powodem emigracji są sprawy rodzinne (16,4%), część osób na wyjazd decyduje się, z powodu członka rodziny, który wyemigrował wcześniej. Natomiast najmniejsza ilość osób wyjeżdża poza granicę Polski, aby podjąć edukację za granicą (4,5% ogółu emigrantów).

1.5. Liczba bezrobotnych

W latach 2004-2008 w regionie, można było zaobserwować stałą tendencję spadku liczby bezrobotnych - ze 162 361 osób w 2004 roku, do 87 420 osób zarejestrowanych w urzędach pracy w województwie warmińsko-mazurskim w 2008 roku (spadek o 46,2%, tj. o 74 941 osób). Jest to najniższy poziom bezrobocia w ciągu omawianych dziesięciu lat. Światowy kryzys finansowy pociągnął za sobą skutki w postaci wzrostu bezrobocia aż o 24,9% (tj. o 21 761 osób) który w 2009 roku osiągnął poziom 109 181 osób pozostających w ewidencji bezrobotnych. W 2010 roku liczba bezrobotnych nieznacznie spadła (o 3,0%, tj. o 3 239 osób). Począwszy od 2011 roku dynamika wzrostu bezrobocia pozostawała zdecydowanie niższa (odpowiednio 1,3% i 5,5%). Na koniec 2013 roku, w urzędach pracy zarejestrowane były 115 873 osoby. Poziom bezrobocia zwiększył się zatem o 2,3% (2 650 osób) w stosunku do 2012 roku. W porównaniu do roku poprzedniego, nie był to znaczący wzrost (w 2012 roku wyniósł on 5,5%).

Wykres 9 Liczba bezrobotnych oraz stopa bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2004-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdanie MPiPS-01.

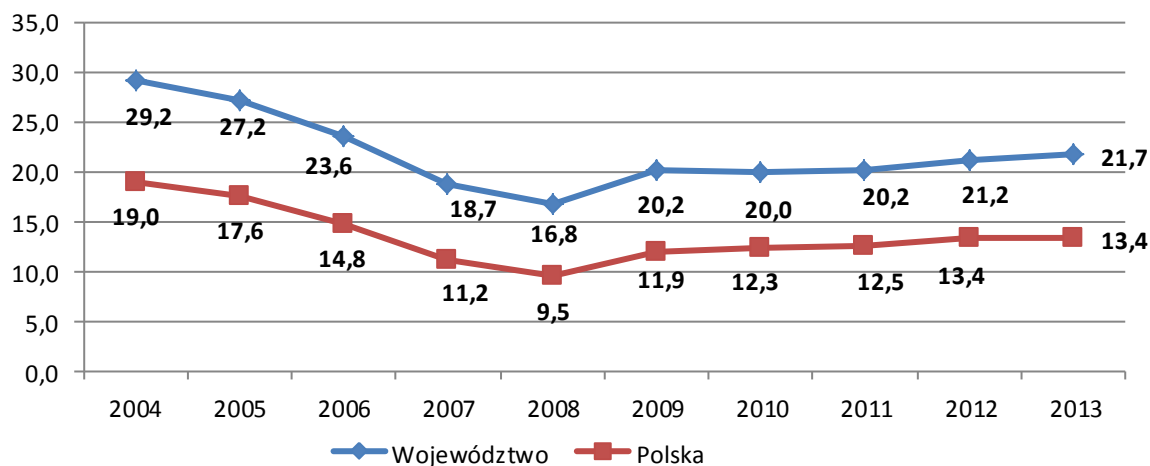
W ciągu dziesięciu lat (2004-2013) liczba bezrobotnych zmniejszyła się w województwie o 28,6%, tj. o 46 488 osób, natomiast w Polsce o 28,1% (841 718 osób).

1.6. Stopa bezrobocia

Od wielu lat, województwo warmińsko-mazurskie charakteryzuje się najwyższą stopą bezrobocia w kraju. W roku 2004 wysokość tego wskaźnika wyniosła 29,2%, podczas gdy w Polsce 19,0%. W okresie omawianego 10-lecia (lata 2004-2013) była to najwyższa wartość w regionie jak i w kraju. W latach 2005-2008 następował spadek stopy bezrobocia zarówno w Polsce jak i województwie osiągając najniższą wartość w 2008 roku (kraj – 9,5%, region – 16,8%). W 2009 roku nastąpił największy wzrost tego wskaźnika, o 3,4 pkt proc. w warmińsko-mazurskim i 2,4 pkt proc. w kraju. Od tego czasu, następuje systematyczny wzrost stopy bezrobocia, wyjątkiem jest rok 2010, kiedy jej wartość spadła w regionie o 0,2 pkt proc., przy wzroście krajowym o 0,4 pkt proc.

Pomimo, że tendencje w wartościach stopy bezrobocia są podobne w regionie i w kraju, to dystans pomiędzy nimi jest duży, oscylując od 10,2 pkt proc. w 2004 roku, poprzez 7,3 pkt proc. w 2008 roku, osiągając różnicę 8,3 pkt proc. w 2013 roku.

Wykres 10 Stopa bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim i w Polsce w latach 2004-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdanie MPiPS-01.

Na przestrzeni lat 2004-2013 stopa bezrobocia spadła bardziej w regionie niż w kraju. W warmińsko-mazurskim zmniejszyła się o 7,5 pkt proc., natomiast w Polsce o 5,6 pkt proc.

1.7. Wybrane kategorie bezrobotnych

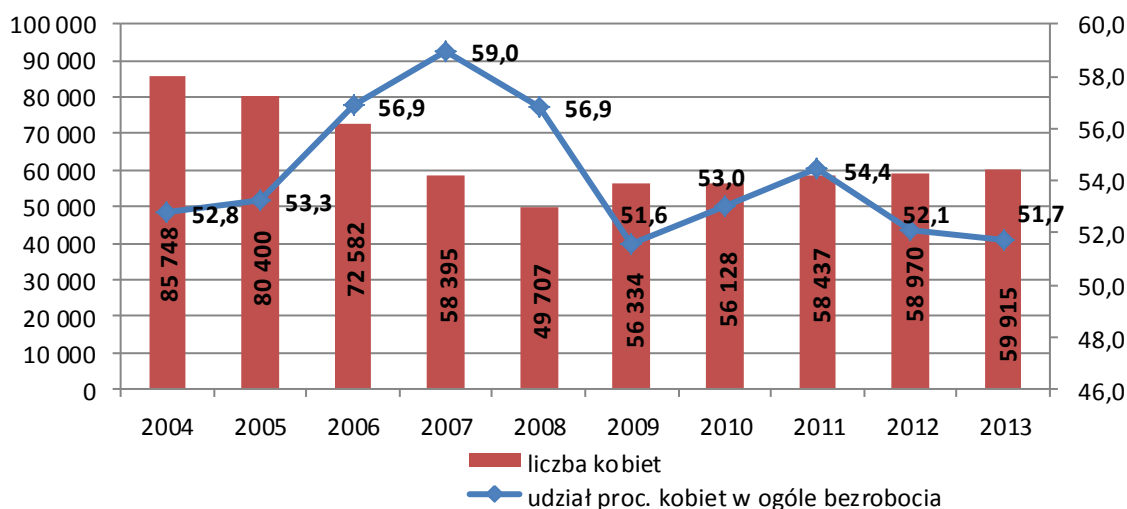
KOBIETY

Począwszy od 2004 roku, z roku na rok obserwowano systematyczny spadek liczby bezrobotnych kobiet. Największy odnotowano w 2007 roku, kiedy to poziom bezrobocia wśród kobiet zmniejszył się o 19,5% (14 187 osób) wynosząc na koniec omawianego okresu 58 395 osób. W 2009 roku, liczba kobiet (podobnie jak i ogólny poziom bezrobocia), wzrósł w porównaniu do 2012 roku o 13,3% (tj. o 6 627 osób) i wyniosła 56 334 osoby. Był to najwyższy wzrost jaki zarejestrowano w omawianym okresie. W 2010 roku liczba kobiet znajdujących się w ewidencji urzędów pracy nieznacznie się zmniejszyła o 0,4% (206 osób), natomiast od 2009 roku ich liczba wzrastała o 4,1% (2 309 osób) w 2011 roku oraz o 0,9% (533 osoby) w 2012 roku. Według stanu na 31 grudnia 2013 roku, liczba bezrobotnych kobiet w regionie wyniosła 59 915 osób i wzrosła w stosunku do 2012 roku o 1,6% (59 915 osób).

W analizowanym okresie (latach 2004-2013) odsetek bezrobotnych kobiet był najwyższy w 2007 roku i wyniósł 59,0%, pomimo tego, że w tym roku najbardziej zmniejszyła się ich liczba. W 2008 roku udział procentowy kobiet zmniejszył się do poziomu 56,9% ogółu bezrobocia, a w 2009 roku odsetek ich wyniósł 51,6% (najniższy w latach 2004-2013). W kolejnych dwóch latach (2010-2011)

udział procentowy kobiet zwiększał się odpowiednio o 1,4 pkt proc. oraz 1,5 pkt proc. Natomiast w latach 2012 i 2013 odsetek analizowanej grupy w ogóle bezrobocia zmniejszał się, o 2,4 pkt proc. do poziomu 52,1% w 2012 roku oraz o 0,4 pkt proc. wynosząc w 2013 roku 51,7%.

Wykres 11 Liczba bezrobotnych kobiet oraz ich udział procentowy w latach 2004-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdanie MPiPS-01.

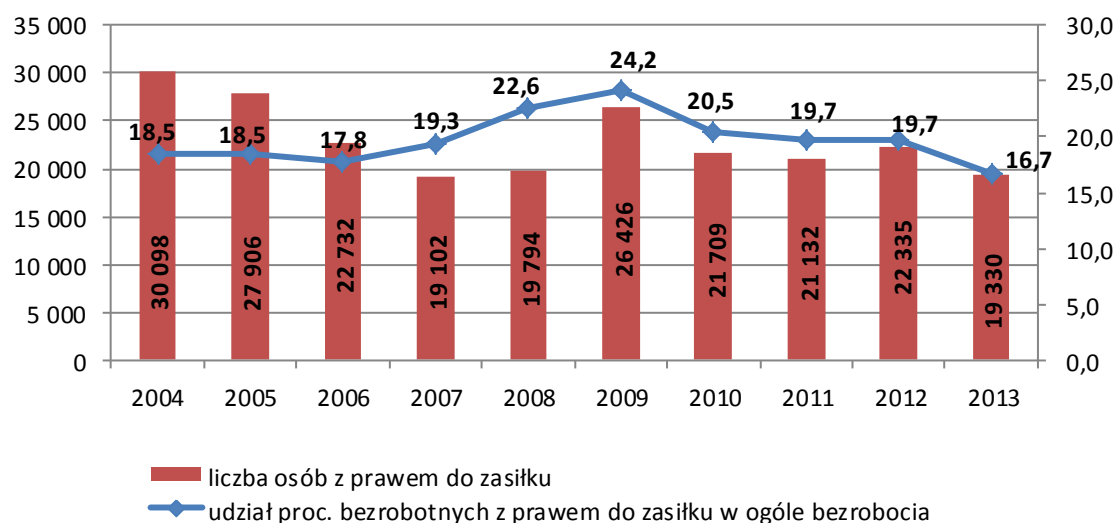
W okresie dziesięcioletnim (lata 2004-2013) liczba bezrobotnych kobiet w regionie zmniejszyła się o 30,1% (25 833 osoby), natomiast w kraju o 29,9% (469 080 osób).

BEZROBOTNI Z PRAWEM DO ZASIŁKU

W latach 2004-2007 liczba osób z prawem do zasiłku w województwie warmińsko-mazurskim zmniejszała się, a najbardziej w roku 2006 o 18,5%, tj. 5 174 osoby do poziomu 22 732 osób. W 2008 roku odsetek osób uprawnionych do przyjęcia zasiłku wzrósł o 3,6%, tj. o 692 osoby, natomiast w 2009 roku ich liczba zwiększyła o 33,5% (6 632 osoby) wynosząc na koniec analizowanego okresu 26 426 osób. W 2010 roku, podobnie jak liczba bezrobotnych w regionie, spadła również liczba osób z prawem do zasiłku (o 17,8%, tj. 4 717 osób) do poziomu 21 709 osób. Jeszcze w 2011 roku ich liczba się zmniejszyła, natomiast już w 2012 wzrosła do poziomu 22 335 osób (o 5,7%, tj. 577 osób). W 2013 roku, w stosunku do roku poprzedzającego liczba osób uprawnionych do przyjmowania zasiłku spadła o 13,5% (tj. o 3 005) i wyniosła na koniec okresu 19 330 osób.

Odsetek osób uprawnionych do zasiłku w okresie 10-letnim był zróżnicowany, w latach 2004-2007 oscylował od 17,8% w 2006 roku, do 19,3% w 2007 roku. W 2008 roku zaobserwowano wzrost o 3,3 pkt proc., do poziomu 22,6%, natomiast w 2009 roku był on najwyższy (w ciągu lat 2004-2013) - wyniósł 24,2%. Od 2010 roku następował spadek udziału procentowego osób z prawem do zasiłku i w 2013 roku wyniósł 16,7%.

Wykres 12 Liczba osób z prawem do zasiłku oraz ich udział procentowy w ogóle bezrobocia w latach 2004-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdanie MPiPS-01.

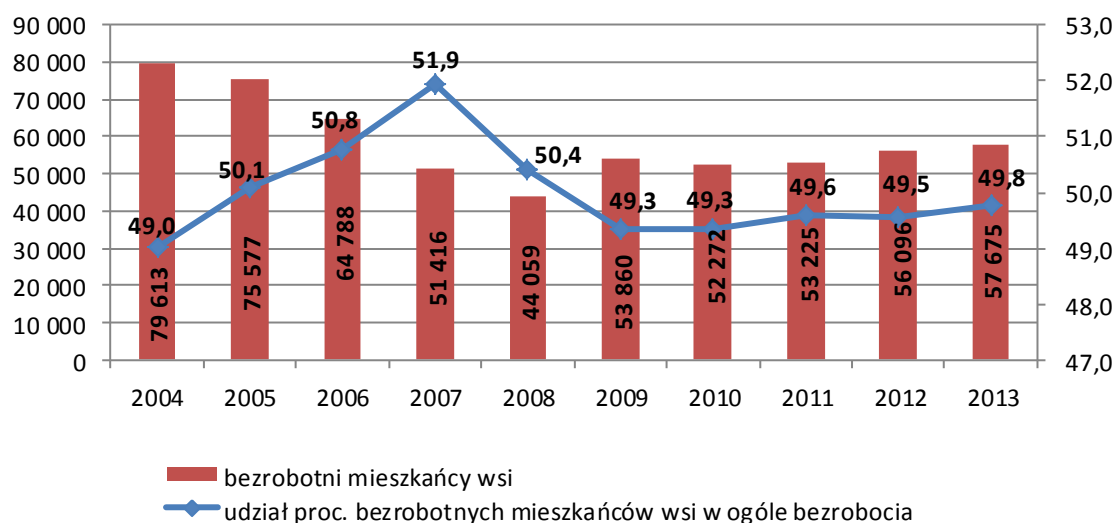
W latach 2004-2013 liczba osób uprawnionych do zasiłku w województwie warmińsko-mazurskim wyniosła 19 330 osób, tym samym w stosunku do 2004 zmniejszyła się o 10 768 osób (tj. o 35,8%). W kraju liczba ta zmniejszyła się o 30,1%, tj. o 127 977 osób i wyniosła w 2013 roku 297 778 osób.

ZAMIESZKALI NA WSI

W latach 2004-2008 liczba osób bezrobotnych zamieszkałych na wsi zmniejszała się, przy czym najbardziej w 2007 roku, kiedy ich liczba spadła o 20,6% (13 372 osoby) i wyniosła w końcu okresu 51 416 osób. W 2009 roku, nastąpił wzrost bezrobotnych tej grupy o 22,2% (9 801 osób) do poziomu 53 860 osób. Po gwałtownym zwiększeniu się liczby osób zarejestrowanych w urzędach pracy, którzy są mieszkańcami wsi, w 2010 roku wraz ze spadkiem bezrobocia, zmniejszeniu uległa również analizowana grupa bezrobotnych (o 2,9%, tj. o 1 588 osób). Natomiast w okresie trzyletnim (2011-2013) liczba osób mieszkających na wsi wzrastała, przy czym najbardziej w 2012 roku, o 5,4% (2 871 osób). W 2013 roku liczba bezrobotnych mieszkańców wsi wyniosła 57 675 osób, w porównaniu z 2012 rokiem nastąpił wzrost o 2,8% (1 579 osób).

W okresie dziesięciu lat (2004-2013) odsetek mieszkańców wsi pozostających bez zatrudnienia pozostawał na zbliżonym poziomie od 49,0% do 49,8%. Wyjątkiem są lata 2005-2008, kiedy udział procentowy tej grupy bezrobotnych wyniósł ponad 50% (50,1 w 2005 roku do 51,9% w 2007 roku).

Wykres 13 Liczba osób zamieszkałych na wsi oraz ich udział procentowy w latach 2004-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdanie MPiPS-01.

W 2013 roku, w województwie warmińsko-mazurskim, liczba bezrobotnych mieszkańców wsi wyniosła 57 675 osób, w porównaniu do 2004 roku nastąpił spadek o 27,6%, tj. o 21 938 osób. W Polsce również w analizowanym okresie nastąpił spadek bezrobotnych zamieszkałych na wsi, o 24,3% (306 766 osób) do poziomu 954 830 osób.

BEZROBOTNI DO 25 ROKU ŻYCIA

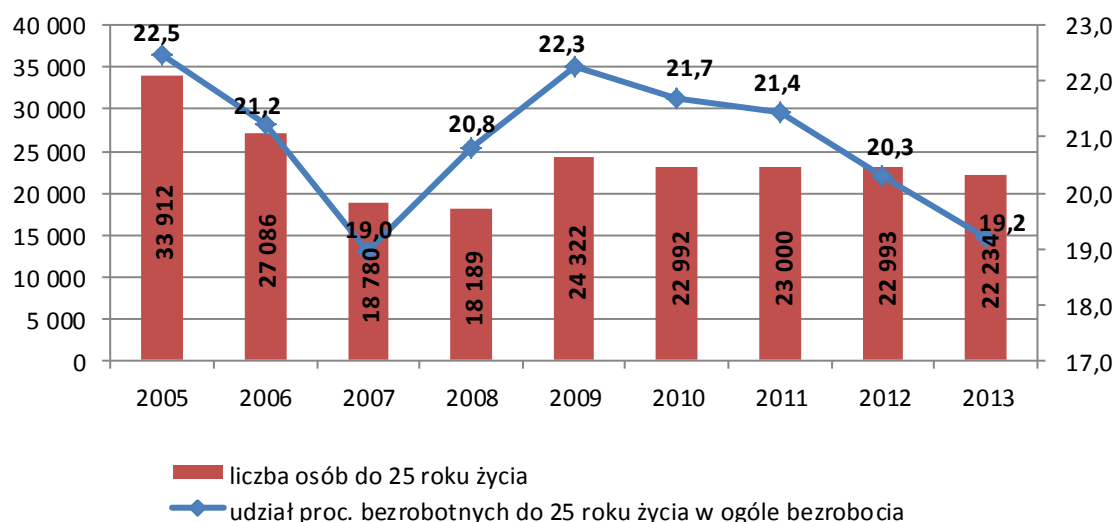
Przez pierwsze cztery lata (2005-2008)⁷ liczba osób młodych do 25 roku życia zarejestrowanych w urzędach pracy w regionie zmniejsza się. Największy spadek odsetka tych osób nastąpił w roku 2006 (o 20,1%, tj. o 6 826 osób) oraz w 2007 roku (o 30,7%, tj. o 8 306 osób). Z kolei rok 2009 był przełomowy w sytuacji na rynku pracy. Liczba młodych do 25 roku zwiększyła aż o 33,7%, tj. o 6 133 osoby wynosząc na koniec roku 24 322 osoby. Od 2010 roku, można zaobserwować stopniową poprawę sytuacji na rynku pracy osób młodych, w 2010 roku ich liczba spadła o 5,5%, tj. o 1 330 osób, natomiast w następnych latach ich liczba pozostawała na podobnym poziomie. W 2013 roku, poziom bezrobocia młodych w regionie zmniejszył się o 3,3%, tj. o 759 osób.

Udział procentowy osób młodych do 25 roku życia był najwyższy w 2005 roku i wyniósł 22,5% ogółu bezrobotnych w warmińsko-mazurskim, zmniejszając się do roku 2007, kiedy to odsetek młodych był najmniejszy i wyniósł 19,0%. W okresie kolejnych trzech lat, obserwujemy tendencję

⁷ Dla osób do 25 roku życia, długotrwale bezrobotnych oraz bezrobotnych powyżej 50 roku życia analizowany okres został zawężony do 9 lat (2005-2013), ponieważ statystyki w 2004 roku nie uwzględniały ww. kategorii osób bezrobotnych.

wzrostową, która zostaje zahamowana w 2009 roku. Młodzi bezrobotni stanowią wówczas 22,3% ogółu zarejestrowanych w urzędach. Od 2010 roku ich odsetek spada. W 2013 udział procentowy młodzieży do 25 roku życia wyniósł 19,2%, jest to jedna z najniższych wartości tego wskaźnika w ciągu omawianego okresu lat 2005-2013.

Wykres 14 Liczba osób do 25 roku życia oraz ich udział procentowy w ogóle bezrobocia w latach 2005-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdanie MPiPS-01.

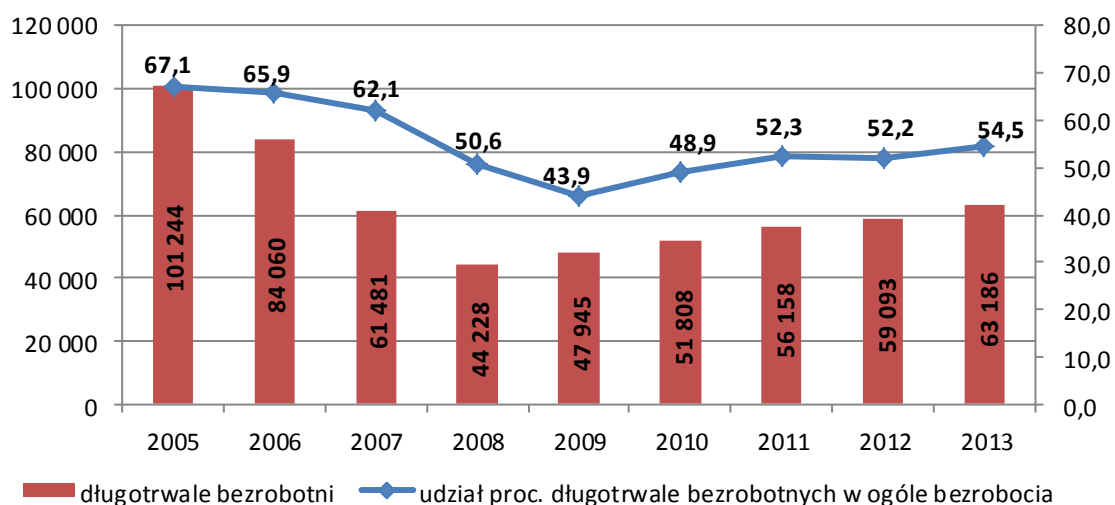
W porównaniu do 2005 roku, liczba młodych bezrobotnych do 25 roku życia w regionie zmniejszyła się o 41,4% (o 15 696 osób) i wyniosła w 2013 roku 22 234 osoby. Liczba młodych do 25 roku życia w analizowanym okresie w Polsce zmniejszyła się o 44,9% (327 168 osób) i wyniosła 401 037 osób.

DŁUGOTRWALE BEZROBOTNI

Poddając analizie dane statystyczne dotyczące osób długotrwale bezrobotnych w latach 2005-2013, można zauważyć, iż ich liczba w początkowych latach malała, o 17,0% (17 184 osoby) w 2006 roku, 26,6% (22 579 osób) w 2007 roku oraz 28,1% (17 253 osoby) w 2008 roku. Jednakże od 2009 roku, do teraz, poziom bezrobocia wśród długotrwale bezrobotnych stale wzrasta. W okresie trzyletnim (lata 2009-2011) liczba osób pozostających w ewidencji przez okres dłuższy niż dwa lata zwiększała się z roku na rok o ponad 8%. W 2013 roku w urzędach pracy w regionie pozostawało bez zatrudnienia 63 186 osób długotrwale bezrobotnych, w stosunku do 2012 roku nastąpił wzrost o 6,9% (tj. o 4 093 osoby).

Odsetek tej grupy w ogóle bezrobocia w 2005 roku był wysoki i wynosił 67,1%, w ciągu 9 lat, zmniejszył się o 12,6 pkt proc. Najmniejszy udział procentowy długotrwale bezrobotnych był w 2009 roku i wyniósł 43,9% ogółu bezrobotnych.

Wykres 15 Liczba osób długotrwale bezrobotnych w latach 2005-2013 oraz ich udział procentowy w ogóle bezrobocia

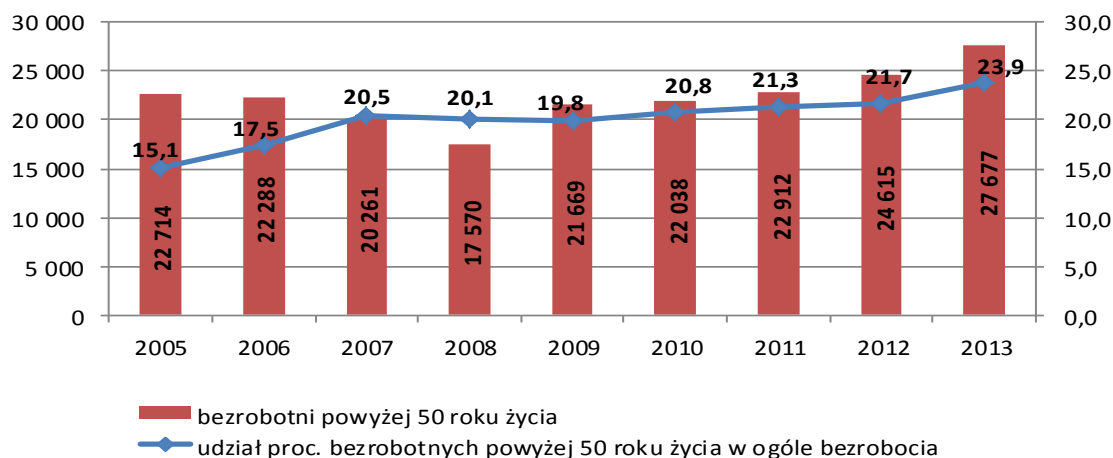
Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdanie MPiPS-01.

W trakcie dziewięciu lat (2005-2013) w ewidencji urzędów pracy w regionie, liczba długotrwale bezrobotnych spadła o 37,6%, tj. o 38 058 osób do poziomu 63 186 osób. Również w kraju nastąpił spadek o 36,6%, tj. o 670 122 osoby wynosząc na koniec 2013 roku 1 158 705 osób.

BEZROBOTNI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA

Według przewidywań demograficznych, liczba osób starszych na rynku pracy będzie rosła. Pomimo tego, że w latach 2005-2008 osób w wieku powyżej 50 roku życia ubywało z rejestrów urzędów pracy w regionie (największy spadek w 2008 roku o 13,3%, tj. o 2 691 osób), w 2009 roku ich liczba zwiększyła się aż o 23,3%, tj. o 4 099 osób do poziomu 21 699 osób. Od tego czasu obserwować można wzrost tej grupy, szczególnie w 2013 roku, kiedy zarejestrowanych było 27 677 bezrobotnych powyżej 50 roku życia. W dziesięcioletnim okresie (2005-2013) jest to maksymalny poziom, jaki osiągnęła ta grupa. W stosunku do 2012 roku nastąpił wzrost o 12,4% (3 062 osoby). Również w 2013 roku odsetek tych osób pozostających w urzędach pracy w regionie był największy i wyniósł 23,9%. Najmniejszy udział procentowy osób w wieku powyżej 50 roku życia odnotowaliśmy w 2005 roku (15,1%).

Wykres 16 Bezrobotni powyżej 50 roku życia w województwie warmińsko-mazurskim oraz ich udział procentowy w ogóle bezrobocia w latach 2005-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdanie MPiPS-01.

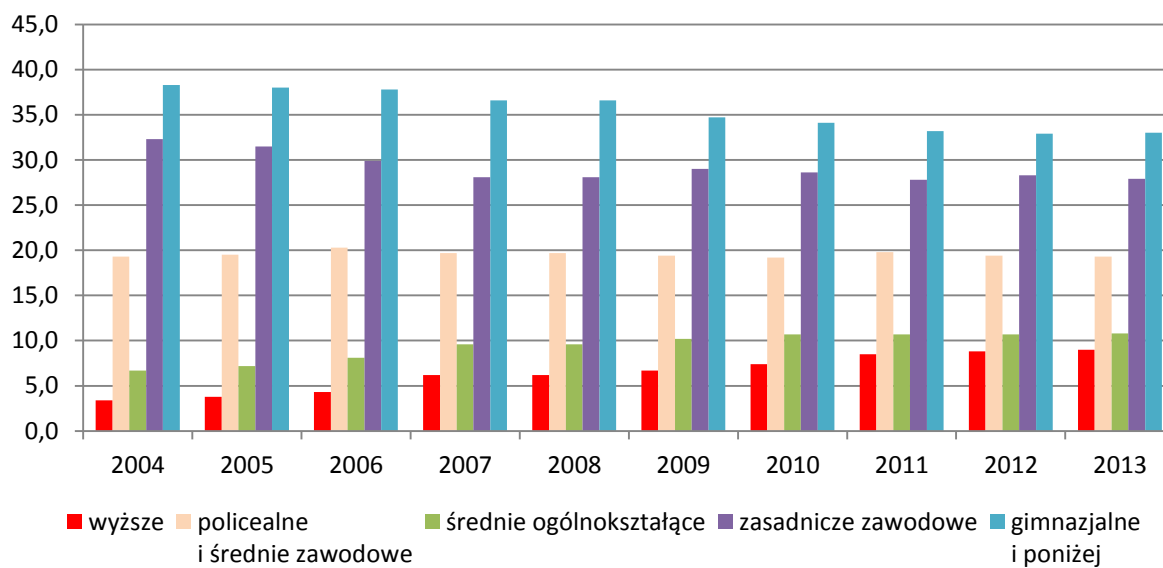
W trakcie analizowanych dziewięciu lat (2005-2013) liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia zwiększyła się o 21,% (o 4 963 osoby), w Polsce nastąpił wzrost o 19,1% (84 165 osób), tym samym liczba zarejestrowanych w tej grupie wiekowej wyniosła 524 558 osób.

1.8. Wykształcenie bezrobotnych

Struktura bezrobotnych na Warmii i Mazurach w ostatniej dekadzie pozostaje w zasadzie niezmienna. Przeważają osoby z najniższym poziomem wykształcenia – gimnazjalnym i poniżej oraz zasadniczym zawodowym. Na koniec 2013 roku, zarejestrowanych było 38 190 absolwentów gimnazjów oraz 32 374 zasadniczych szkół zawodowych. Podkreślić jednak należy, że do 2011 roku następował systematyczny spadek udziału procentowego obu grup bezrobotnych. Tendencja ta została zahamowana w ostatnich dwóch latach. Od 2004 roku udział bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej, w ogólnej liczbie zarejestrowanych w urzędach pracy w regionie, zmniejszyła się z poziomu 38,3% do 32,9% w 2012 roku, aby rok później osiągnąć wskaźnik 33,0%. Absolwenci zasadniczych szkół zawodowych w 2004 roku stanowili 32,3% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. W 2012 roku, po ośmiu latach spadku, nastąpił niewielki wzrost ich odetka (z 27,8% do 28,3%). Na koniec 2013 roku wartość ta wróciła do poziomu z grudnia 2011 roku (27,9%).

Pomimo, iż w strukturze bezrobotnych osoby z wykształceniem wyższym stanowią najmniejszą grupę (na koniec 2013 roku – 10 378 osób). Zauważyć jednak należy niepokojące zjawisko systematycznego wzrostu udziału procentowego tej grupy w ogólnej liczbie bezrobotnych – z 3,4% w 2004 r. do 9,0% na koniec 2013 r. Różnica wynosi więc 5,6 pkt proc. Wzrasta również, choć w mniejszym stopniu (z 6,7% do 10,8% - różnica 4,1 pkt proc.) udział procentowy bezrobotnych legitymujących się świadectwem ukończenia liceum ogólnokształcącego. Na koniec grudnia 2013 roku, w rejestrach urzędach pracy figurowało 12 557 osób z tym poziomem wykształcenia.

Wykres 17 Struktura bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim wg poziomu wykształcenia w latach 2005-2013 (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdanie MPiPS-01.

Rozdział 2.

DZIAŁANIA WOJEWÓDZKIEGO URZĘDU PRACY W OLSZTYNIE

2.1. Wydział Obsługi EFS

Wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, zwiększyły się i zmieniły swój charakter transfery środków z unijnego budżetu do naszego kraju. Oprócz funduszy przedakcesyjnych, Polska zyskała dostęp do pozostałych funduszy przekazywanych w ramach instrumentów poszczególnych polityk UE. Dzięki temu znacznemu przyspieszeniu uległy zmiany cywilizacyjne. Polska stała się obszarem głębokich przeobrażeń społecznych, politycznych, gospodarczych i kulturowych.

Region Warmii i Mazur jest jednym z tych, które najbardziej zyskały dzięki unijnemu finansowaniu. Zarówno skala środków, jakie mieliśmy do dyspozycji, jak i umiejętne ich wykorzystanie, pozwoliły poprawić sytuację regionu w wielu aspektach życia gospodarczego i społecznego. Cieszą zwłaszcza efekty wsparcia rynku pracy, który cechuje się u nas nie tylko najwyższą w kraju stopą bezrobocia, ale i utrwaloną, niekorzystną jego strukturą. Dzięki aktywizacji zawodowej oferującej kompleksowe wsparcie w postaci m.in. pomocy doradców zawodowych, psychologów, szkoleń zawodowych, staży i praktyk czy pośrednictwa pracy udało się skutecznie wspomóc wejście bądź powrót na rynek pracy wielu osób bezrobotnych. Wymierne efekty przyniosło także wspieranie przedsiębiorczości i samozatrudnienia poprzez szkolenia, doradztwo i pomoc finansową dla młodych przedsiębiorców w formie bezzwrotnych dotacji inwestycyjnych na tworzenie nowych firm. Dzięki środkom unijnym możliwe było również zwiększenie jakości kapitału ludzkiego przedsiębiorstw działających w regionie poprzez realizację szkoleń dla pracowników, w zakresie dostosowanym do aktualnych, indywidualnych potrzeb konkretnych firm.

ROLA WUP

Od początku członkostwa Polski w Unii Europejskiej, Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie współtworzył system instytucjonalny, w ramach którego wydatkowane były środki unijne pochodzące z Europejskiego Funduszu Społecznego.

W latach 2004-2006 WUP był Instytucją Wdrażającą dla dwóch działań Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL) i trzech działań Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR), współfinansowanych ze środków EFS, w ramach których realizowane były przedsięwzięcia ukierunkowane na przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia, wspieranie młodzieży wchodzącej na rynek pracy, reorientację zawodową osób odchodzących z rolnictwa i osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi, a także podnoszenie kwalifikacji przez osoby pracujące.

Pierwsze konkursy na składanie wniosków o dofinansowanie projektów zostały ogłoszone 30 czerwca 2004 r. Najaktywniejszymi grupami Wnioskodawców były instytucje szkoleniowe oraz organizacje pozarządowe.

W nowym okresie programowania 2007-2013 WUP w Olsztynie pełnił rolę Instytucji Pośredniczącej II stopnia (IP 2) dla realizowanego ze środków EFS Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Urząd odpowiedzialny jest za wdrażanie całego Priorytetu VI *Rynek pracy otwarty dla wszystkich*, w ramach którego finansowane są inicjatywy mające na celu podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób pozostających bez zatrudnienia i stworzenie warunków dla rozwoju aktywności zawodowej w regionie, promocję i wspieranie przedsiębiorczości i samozatrudnienia oraz podniesienie zdolności do zatrudnienia oraz mobilności przestrzennej i zawodowej osób zamieszkujących na obszarach wiejskich poprzez przygotowanie ich do podjęcia pracy w zawodach pozarolniczych. Ponadto WUP odpowiada za realizację części działań podejmowanych w ramach Priorytetu VIII *Regionalne kadry gospodarki*, ukierunkowanych m.in. na podnoszenie i dostosowanie kwalifikacji i umiejętności osób pracujących do potrzeb regionalnej gospodarki, a także wspieranie osób zwalnianych w wyniku procesów modernizacyjnych i adaptacyjnych.

SZCZEGÓLNE OSIĄGNIĘCIA

Województwo warmińsko-mazurskie od początku wdrażania funduszy unijnych znajduje się w czołówce regionów, wyróżniających się pod względem stopnia wykorzystania środków, przeznaczonych na poprawę jakości zasobów ludzkich. Dzięki najszybszemu i najefektywniejszemu wdrażaniu PO KL, region zajął w 2011 r. pierwsze miejsce w krajowym rankingu. Przyczyniło się to do pozyskania dodatkowych środków z Krajowej Rezerwy Wykonania (KRW) w kwocie ponad 68 mln euro (ok. 23 proc. dotychczasowych środków) tj. około 273 mln zł. Z tego blisko 65 proc. przeznaczono na działania wdrażane bezpośrednio przez WUP w Olsztynie, czyli aktywizację zawodową osób bezrobotnych, dotacje na uruchamianie działalności gospodarczej, wsparcie szkoleniowe dla firm z sektora MŚP i pomoc dla osób zwalnianych z zakładów pracy w wyniku procesów restrukturyzacyjnych.

W listopadzie 2012 r. odbył się audyt Komisji Europejskiej dotyczący systemu wdrażania PO KL w regionie, w tym w WUP w Olsztynie. Nasz region uzyskał najwyższą ocenę w kraju, a niektóre rozwiązania stosowane przez WUP uznano za „dobre praktyki” warte upowszechnienia w innych instytucjach i regionach.

Za sukces można również uznać fakt, iż przyjęte przez WUP rozwiązania w zakresie wydatkowania środków EFS przyczyniły się do tego, że korzystanie z unijnych funduszy było bezpieczne dla samych Beneficjentów. W ramach PO KL do końca 2013 r. WUP wydał jedynie 30 decyzji administracyjnych w sprawie zwrotu środków. Kwota środków podlegających zwrotowi określona w wydanych decyzjach nie przekroczyła natomiast 1,5 mln zł, co stanowiło zaledwie 0,17 proc. kwoty środków dotychczas zakontraktowanych.

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że wysokie tempo absorpcji środków oraz skuteczność przyjętych rozwiązań proceduralnych stosowanych w procesie wyboru projektów, zawierania umów i rozliczania środków, szły w parze z jakością udzielanego wsparcia. Wysoka wartość merytoryczna projektów dofinansowanych przez WUP i pozytywne rezultaty, które dzięki ich realizacji udaje się osiągać były wielokrotnie doceniane.

Pierwszym istotnym potwierdzeniem właściwego wykorzystywania środków EFS w woj. warmińsko-mazurskim były wyniki konkursu „Dobre praktyki EFS”, ogłoszonego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego dla beneficjentów realizujących projekty w ramach SPO RZL, Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL oraz Priorytetu 2 ZPORR. Ostatecznie wyłoniono 60 projektów, które uzyskały tytuł „Najlepsza inwestycja w człowieka 2007”. Pięciu Beneficjentów, których projekty zostały ocenione najwyżej, uhonorowano nagrodami w postaci wyjazdów studyjnych dwóch reprezentantów każdego z nich do jednego z państw członkowskich Unii Europejskiej. Wśród pięciu najlepszych znalazł się projekt realizowany przez Działdowską Agencję Rozwoju, na podstawie umowy podpisanej z WUP w Olsztynie. Nagrodzono także inne projekty wdrażane pod nadzorem naszego Urzędu:

- *Nowa myśl - nowatorskie działania*, Działdowska Agencja Rozwoju SA, ZPORR;
- *Reorientacja zawodowa - Twoją szansą*, Powiatowy Urząd Pracy w Olecku, ZPORR;
- *St@ndardy europejskie w informatyce - edycja 2*, Techpal Sp. z o.o., ZPORR;
- *Przeciwko bezradności*, Powiatowy Urząd Pracy w Giżycku, SPO RZL;
- *Przez indywidualne ścieżki zawodowe - powrót osób niepełnosprawnych na rynek pracy*, Elbląska Rada Konsultacyjna Osób Niepełnosprawnych, SPO RZL.

W przypadku projektów realizowanych w ramach PO KL, wspomnieć należy o dniu 21 listopada 2012 r., w którym odbyła się uroczysta konferencja podsumowująca szósty rok wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w woj. warmińsko-mazurskim pod hasłem „EFS 2014-2020: nowa perspektywa – nowe wyzwania”. Na konferencji zostały wręczone nagrody laureatom IV edycji konkursu „Ambasador EFS w ramach dobrych praktyk PO KL”. Tytuł Ambasadora

EFS 2012 w woj. warmińsko-mazurskim został przyznany Elbląskiej Radzie Konsultacyjnej Osób Niepełnosprawnych za projekt „Indywidualne Ścieżki Zatrudnienia”. Przedsięwzięcie uzyskało dofinansowanie w ramach konkursu na projekty innowacyjne z komponentem ponadnarodowym, służące wydłużaniu aktywności zawodowej, ogłoszonego przez WUP w Olsztynie w 2009 roku. Ponadto, czterech laureatów drugiego stopnia otrzymało tytuł „Dobra praktyka EFS na Warmii i Mazurach” w tym dwóch realizujących projekty w oparciu o umowy z WUP w Olsztynie:

- **w kategorii RYNEK PRACY:** Ochotnicza Straż Pożarna w Ornowie za projekt „Wykwalifikowany strażak – bezpieczna gmina” (Działanie 6.3 PO KL)

Wykwalifikowany strażak – bezpieczna gmina

Projekt o wartości niespełna 50 tys. zł skierowany był do mieszkańców gminy Ostróda, będących członkami OSP Ornowo. Wsparciem objętych zostało 16 osób (5 kobiet i 11 mężczyzn).

Uczestnicy projektu skorzystali ze wsparcia w formie grupowego poradnictwa zawodowego i zajęć grupowych z psychologiem oraz szkoleń ukierunkowanych na wyposażenie ich w nowe kwalifikacje i umiejętności, przydatne zarówno w pracy strażaka-ochotnika, jak i na otwartym rynku pracy, wśród których znalazł się kurs na prawo jazdy kat. C i kurs kwalifikowanej pierwszej pomocy, zakończony egzaminem państwowym.

- **w kategorii PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ:** Grupa Olsztyńska Szkoła Biznesu s.c. Bożena Ziomek i Adam Ziomek za projekt „Zastrzyk wiedzy. Profesjonalizacja opieki pielęgniarstwa na Warmii i Mazurach” (Poddziałanie 8.1.1)

Zastrzyk wiedzy. Profesjonalizacja opieki pielęgniarstwa na Warmii i Mazurach

Głównym celem projektu było dostosowanie kwalifikacji i umiejętności zawodowych 60 pielęgniarek i pielęgniarzy do wymagań współczesnego rynku pracy. Potrzeba realizacji tego rodzaju przedsięwzięcia wynikała w dużej mierze z wysokich kosztów szkoleń specjalizacyjnych, które dla wielu uczestniczących w projekcie osób, okazywały się barierą nie do przezwyciężenia.

W ramach projektu zrealizowano dwa szkolenia specjalizacyjne w dziedzinie: opieki długoterminowej i opieki psychiatrycznej. Dodatkowo uczestnicy wzięli udział w kursie doszkalającym „Superwizja w pielęgniarstwie”, na który złożyły się również zagadnienia związane asertywnością, komunikacją i pracą w grupie. Udział w projekcie był ponadto okazją do podniesienia umiejętności z zakresu praktycznej obsługi komputera i najczęściej wykorzystywanych w pracy aplikacji.

Projekt „Indywidualne Ścieżki Zatrudnienia” został wyróżniony również na arenie międzynarodowej. Inicjatywa ERKON-u została nagrodzona w ramach prestiżowego konkursu *RegioStars 2013*, organizowanego przez Komisję Europejską, zwyciężając w kategorii: „Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – innowacje społeczne – kreatywne odpowiedzi na wyzwania społeczne”. Jest to pierwszy projekt z naszego kraju od chwili wstąpienia do Unii Europejskiej, który został laureatem w tej kategorii. Docenione zostało innowacyjne podejście do aktywizacji zawodowej osób starszych i niepełnosprawnych. Uroczyste ogłoszenie wyników konkursu i wręczenie nagród odbyło się 31 stycznia 2013 r. w Brukseli.

Indywidualne Ścieżki Zatrudnienia

Projekt odpowiada na problem bezrobocia osób w wieku 45+. To jedna z grup o najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy. Wyróżniony przez Komisję Europejską projekt skierowany był do grupy 28 osób długotrwale bezrobotnych lub nieaktywnych zawodowo, z wykształceniem podstawowym lub ponadgimnazjalnym. Wśród uczestników znalazły się 22 osoby niepełnosprawne. Grupa ta zajmuje szczególne miejsce w kontekście wsparcia oferowanego przez Program Kapitał Ludzki.

Innowacyjne działania w „Indywidualnych ścieżkach zatrudnienia” polegały na połączeniu tradycyjnych i nowoczesnych form aktywizacji zawodowej na każdym etapie powrotu na rynek pracy. Do sukcesu projektu przyczyniła się współpraca ponadnarodowa ERKON z fińskim partnerem projektu: fundacją pozarządową Kynnys ry Turun toimikunta.

Wypracowany model zatrudnienia wspomaganego skomponowany został z niestosowanych dotąd rozwiązań. Interesującym pomysłem było włączenie opieki medycznej w mechanizm przystosowania i przygotowania do ponownego rozpoczęcia życia zawodowego. Interdyscyplinarny zespół specjalistów: lekarz, psycholog i doradca zawodowy pracował z klientem, aby dokładnie ocenić jego potencjał zdrowotny, psychospołeczny i zawodowy. Był to punkt wyjścia do opracowania Planu Rozwoju Osobistego i indywidualnej ścieżki zawodowej. Osoby przez kilka miesięcy od ich zatrudnienia były monitorowane i otrzymywały profesjonalne wsparcie. Takie indywidualne podejście do bezrobotnego zaowocowało wzrostem kreatywności, motywacji i zaprocentowało utrzymaniem się na rynku pracy.

Pomimo trudnej grupy uczestników założonej przez projektodawcę, udało się uzyskać prawdziwie inspirujące efekty projektu. Zatrudnienie znalazło blisko 80 proc. uczestników, tj. aż 22 osoby. W gronie osób, które dzięki udziałowi w projekcie powróciły na rynek pracy znalazło się aż 16 osób niepełnosprawnych.

REZULTATY PODJĘTYCH DZIAŁAŃ

W ramach trzech realizowanych w latach 2004 – 2013 Programów WUP w Olsztynie dofinansował realizację 928 projektów o wartości blisko 1,1 mld zł, w tym ok. 187 mln zł w latach 2004-2006 i ok. 909 mln zł w latach 2007-2013.

W ciągu 10 lat członkostwa Polski w UE wsparciem w ramach zrealizowanych pod nadzorem WUP projektów objętych zostało w sumie 130 tys. mieszkańców regionu. Z programów aktywizacji zawodowej skorzystało ok. 92 tys. osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo, a ok. 38 tys. osób pracujących podniosło swoje kwalifikacje, dostosowując je do aktualnych potrzeb rynku pracy i wymagań pracodawców. Ponad 6 tys. przedsiębiorstw z regionu podniosło kwalifikacje pracowników bądź skorzystało z profesjonalnych usług doradczych. Po wsparcie unijne sięgnęły firmy reprezentujące w zasadzie wszystkie branże, także te strategiczne dla regionu jak zakłady meblarskie, zakłady produkcji przemysłowej czy firmy z branży rolno-spożywczej – od osób samodzielnie prowadzących działalność gospodarczą po międzynarodowe koncerny, które mają u nas swoje

przedstawicielstwa. Dzięki bezzwrotnym dotacjom blisko 10 tys. osób założyło własną firmę i tworzy kolejne miejsca pracy w regionie.

Okazją do podsumowania efektów realizacji programów współfinansowanych ze środków EFS na Warmii i Mazurach były dwie konferencje zorganizowane przez WUP (w 2007 r. i 2013 r.), w których uczestniczyło ok. 250 osób. Doświadczenia naszego regionu w aktywizacji zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia i dobre praktyki w tym zakresie, a także efekty wykorzystania w tych działaniach środków EFS prezentowane były również w Brukseli, podczas ósmej edycji Europejskiego Tygodnia Miast i Regionów - OPEN DAYS 2010.

2.2. Projekty skierowane do osób bezrobotnych i projekty systemowe Wojewódzkiego Urzędu Pracy zrealizowane przez Wydział Polityki Rynku Pracy

NADZIEJA. Aktywizacja zawodowa osób długotrwale bezrobotnych ze środowisk byłych PPGR-ów

Projekt realizowany był w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006, Priorytet 1 „Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej, Działanie 1.5 „Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka”, Schemat a „Wspieranie osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym”. Koszt ogólny trwającego trzy lata (2005-2007) projektu, wyniósł: 2 786 508,72 zł, z czego: środki Funduszu Pracy z rezerwy wojewódzkiej wyniosły 567 119,14 zł, natomiast środki Europejskiego Funduszu Społecznego – 2 219 389,58 zł. Partnerami w projekcie były powiatowe urzędy pracy. Projekt swoim zasięgiem początkowo obejmował teren siedmiu powiatów województwa warmińsko-

mazurskiego: braniewski, bartoszycki, szczycieński, kętrzyński, ostródzki, giżycki oraz piski. Z uwagi na duże zainteresowanie projektem, do jego realizacji włączono dodatkowo powiaty: ełcki, gołdapski, lidzbarski, mrągowski, olecki, węgorzewski, iławski, działdowski, nidzicki, olsztyński.

GŁÓWNE CELE PROJEKTU

Celem projektu była aktywizacja zawodowa osób długotrwale bezrobotnych (ponad 24 m-ce nieprzerwanie od ostatniej rejestracji) z terenów wiejskich ze szczególnym uwzględnieniem byłych PPGR-ów, poprzez szkolenia, kształcenie oraz pracę poza miejscem zamieszkania. Projekt zakładał udzielenie osobom pozostającym w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy wielostronnego wsparcia, które doprowadziło do podjęcia pracy, a tym samym podniesienia ich statusu zawodowego i społecznego. W ramach projektu 308 osób bezrobotnych z 17 powiatów województwa zostało objętych kompleksowym działaniem następujących po sobie etapów:

- szkolenie aktywizujące (30 godz.) miało na celu wsparcie psychologiczne, kształcenie umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach, poszukiwanie pracy i poruszanie się na rynku pracy;
- szkolenia zawodowe pod konkretne potrzeby pracodawców, od których pozyskane były promesy zatrudnieniowe (2,5 miesiąca);
- staże lub przygotowanie zawodowe (3 miesiące) miały na celu dostosowanie kwalifikacji i umiejętności beneficjentów do potrzeb i oczekiwań tych pracodawców;
- oferta pracy po zakończonej usłudze.

Na poszczególnych etapach uczestnicy projektu korzystali z: zakwaterowania; wyżywienia; refundacji kosztów dojazdów; ubezpieczeń i badań lekarskich; stypendiów zarówno za okres szkolenia, jak i odbywanego stażu.

REZULTATY PROJEKTU

W kilku edycjach zrealizowano w sumie 25 szkoleń o różnorodnej tematyce. Największą popularnością wśród uczestników projektu cieszyły się szkolenia w kierunkach: „Pracownik gastronomii i hotelarstwa”, „Spawacz”, „Pracownik budowlany”.

Z przeprowadzonego po 6 miesiącach od zakończenia projektu monitoringu, wynikało, że 167 jego uczestników (tj. 54,2%) straciło w tym okresie status bezrobotnego, z czego 116 osób (ponad 69% wyłączonych z rejestrów urzędów pracy) podjęło pracę. W wyniku realizacji projektu uzyskano więc wyższy niż pierwotnie planowano wskaźnik zatrudnienia bezpośrednio po ukończeniu usługi, który wynosił 37,7%. Projekt przyczynił się także do osiągnięcia następujących rezultatów miękkich: wzroście atrakcyjności zawodowej uczestników projektu na rynku pracy; przełamania barier psychologicznych - podniesienia własnej samooceny, dowartościowania; nabycia umiejętności systematycznej pracy w zespole.

Przyszłość w Twoich rękach

Projekt „Przyszłość w Twoich rękach” był finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytetu VI, Działania 6.1, Poddziałania 6.1.1 „Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy”. Koszt realizacji projektu wyniósł 737 722,41 zł. „Przyszłość w Twoich rękach” to projekt systemowy, który był opracowany i realizowany przez Wydział Polityki Rynku Pracy w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Olsztynie.

GŁÓWNE CELE PROJEKTU

Projekt miał na celu aktywizację zawodową osób pozostających bez zatrudnienia poprzez szkolenie zawodowe, staż oraz pracę. W ramach projektu 50 osób w wieku do 30 lat pozostających bez zatrudnienia, zamieszkujących w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich (w tym środowisk byłych PPGR-ów) z terenu woj. warmińsko – mazurskiego (z powiatów: bartoszyckiego, braniewskiego, działdowskiego, elbląskiego, ełckiego, gołdapskiego, kętrzyńskiego, lidzbarskiego, mrągowskiego, nidzickiego, oleckiego, piskiego, ostródzkiego, szczycieńskiego, węgorzewskiego), zostało objętych kompleksowym wsparciem, składającym się z następujących działań:

- skierowanie na szkolenie zawodowe pod konkretne potrzeby pracodawców, od których pozyskane zostały promesy zatrudnieniowe,
- skierowanie na staż po odbytym szkoleniu, mającym na celu dostosowanie kwalifikacji i umiejętności beneficjentów do potrzeb i oczekiwań pracodawców.

Okres realizacji powyższych działań wynosił łącznie około 5 miesięcy. Po tym okresie uczestnicy projektu mogli podjąć zatrudnienie u pracodawców, gdzie odbywali staż. Cały proces szkoleniowy odbywał się w Olsztynie poza miejscem zamieszkania uczestników projektu. Założono, iż zmiana środowiska wpłynie pozytywnie na podjęcie decyzji o zmianie dotychczasowego miejsca zamieszkania. Koszty szkolenia zawodowego, stażu, zakwaterowania, wyżywienia oraz transportu pokryte zostały ze środków projektu. Ponadto podczas realizacji projektu uczestnicy mieli zapewnione: wypłatę stypendium szkoleniowego oraz stypendium z tytułu odbywania stażu.

PODJĘTE DZIAŁANIA I REZULTATY PROJEKTU

Obszar tematyczny szkoleń realizowanych w ramach projektu był bardzo różnorodny. Obejmował kursy zakresie: „Pracownik Ochrony fizycznej I – go stopnia”, „Pracownik budowlany robót wykończeniowych”, „Barman-kelner”, „Kucharz”, „Pracownik budowlany stanu surowego”. Ogółem bezpośrednio po zakończonej usłudze pracę podjęły 22 osoby, tj. 44 % ogółu uczestników programu.

Projekty realizowane w ramach Leonardo da Vinci

W ramach programu Leonardo da Vinci, Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie w latach 2005-2007 opracował dwa projekty. Skierowane były do 214 bezrobotnych, łączna wartości podpisanych umów na ich realizację wynosiła 453 276 Euro.

Partnerami Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie w realizacji projektów była niemiecka Fundacja Grone Schule oraz powiatowe urzędy pracy z województwa warmińsko-mazurskiego.

Celem projektów była aktywizacja i umożliwienie młodym osobom zdobycie nowych umiejętności poprzez odbycie czteromiesięcznego stażu zawodowego w niemieckich firmach. Staż zagraniczny poprzedzony był odbywającym się w Polsce kilkutygodniowym szkoleniem kulturowo – językowym, podczas którego szczególny nacisk kładziono na pogłębienie znajomości języka niemieckiego. Udział w projekcie był bezpłatny. Koszty zakwaterowania, wyżywienia, ubezpieczenia i podróży związane z odbywanym szkoleniem oraz stażem pokrywane były ze środków przyznanych na realizację programu. Uczestnicy Programu po powrocie do kraju otrzymywali dokument Europass Mobility w dwóch wersjach językowych niemieckiej i polskiej. Europass jest najlepszym sposobem udokumentowania i zaprezentowania zdobytych podczas stażu kwalifikacji i kompetencji na obszarze całej Europy.

Projekt „Zagraniczne staże zawodowe dla absolwentów szkół zawodowych” zakładał realizację czteromiesięcznego stażu dla bezrobotnych absolwentów szkół zawodowych o profilach: gastronomicznym, mechaniki samochodowej, obróbki drewna oraz zawodów biurowych. Projekt skierowany był do 144 osób bezrobotnych z województwa warmińsko-mazurskiego.

W pierwszej turze przedsięwzięcia udział wzięło 55 beneficjentów: 28 osób w zawodach o profilu gastronomicznym oraz 27 mechaników samochodowych. Po zakończonym szkoleniu kulturowo-językowym beneficjenci wyjechali na staż do Niemiec. Grupa gastronomiczna skierowana została do wybranych restauracji i hoteli na terenie wyspy Rugii. Grupa mechaników samochodowych swój staż odbywała na terenie Bawarii w warsztatach naprawy pojazdów samochodowych należących do popularnej sieci ATU.

W drugiej turze przedsięwzięcia zrekrutowano kolejnych 16 osób, z tego 10 osób w zawodach biurowych oraz 6 w zawodach związanych z gastronomią i hotelarstwem. Udział tych osób w projekcie, podobnie jak w poprzedniej edycji, rozpoczął się od uczestnictwa w zorganizowanym w przygotowaniu kulturowo-językowym. Staże zawodowe tej grupy realizowane były w zakładach pracy na terenie wyspy Rugii.

Podczas czteromiesięcznego stażu zawodowego w niemieckich zakładach pracy uczestnicy projektu zapoznali się z organizacją pracy w niemieckich firmach, wdrożyli się w rytm pracy tych firm, poznali nowe standardy i technologie. Beneficjentom przekazane zostały także wiadomości na temat panujących w niemieckich zakładach przepisów dotyczących BHP. Dodatkowym atutem projektu była możliwość kształcenia kadr w zawodach odpowiadających specyfice potrzeb lokalnego rynku pracy, na którym bardzo znaczącym działaniem z uwagi na warunki przyrodnicze jest turystyka. Nie bez znaczenia jest również fakt, że staż odbywał się w Niemczech, zaś beneficjenci w trakcie jego trwania mieli możliwość praktycznej nauki języka niemieckiego. Poprzez projekt, promotor chciał także

zachęcić osoby bezrobotne do większej mobilności zawodowej. W trakcie realizacji projektu beneficjenci mieli możliwość nawiązania nowych kontaktów zarówno prywatnych jak i zawodowych.

Projekt „Praktyka czyni mistrza - poznanie standardów europejskich poprzez zagraniczne staże zawodowe” zakładał realizację trzymiesięcznego stażu dla bezrobotnych absolwentów szkół zawodowych o profilach: gastronomicznym i hotelarskim, medycznym i pedagogicznym. Projekt skierowany był do 70 bezrobotnych osób z województwa warmińsko-mazurskiego.

Do udziału w projekcie „Praktyka czyni mistrza” zgłosiła się młodzież reprezentująca dwie grupy zawodów: zawody związane z gastronomią oraz pedagogiczne. Po pierwszym etapie realizacji projektu - przygotowaniu kulturowo-językowym, młodzież wyjechała na staż do Niemiec.

Absolwenci szkół o profilu gastronomicznym, a także inne osoby zainteresowane zatrudnieniem w branży gastronomicznej, podczas stażu mieli okazję zdobyć lub poszerzyć posiadane doświadczenie w pracy na stanowiskach kelnera i kucharza. Staż odbywał się na wyspie Rugii, u pracodawców dysponujących miejscami pracy w nowocześnie wyposażonych hotelach i zakładach gastronomicznych. Osoba odbywająca staż w zawodzie pedagogicznym została oddelegowana do Centrum Kształcenia Grone w Bergen na Rugii. Miała ona możliwość uczestniczenia w przygotowaniach do nowego sezonu szkoleniowego. Dodatkowym elementem jej praktyki była pomoc w opiece nad pozostałymi uczestnikami projektu.

Dla wszystkich uczestników projektu osiągnięty został główny cel projektu, jakim była aktywizacja zawodowa i umożliwienie bezrobotnym z terenu województwa warmińsko-mazurskiego zdobycia nowych umiejętności, podniesienia kwalifikacji, a tym samym zwiększenie ich atrakcyjności na rynku pracy. Beneficjenci mieli także możliwość praktycznej nauki języka niemieckiego, przez co również zwiększyła się ich atrakcyjność u potencjalnych pracodawców.

Rola małych i średnich przedsiębiorstw w gospodarce województwa warmińsko-mazurskiego

Projekt „Rola małych i średnich przedsiębiorstw w gospodarce województwa warmińsko-mazurskiego” był realizowany w ramach Poddziałania 8.1.4 Przewidywanie zmiany gospodarczej w latach 2008 – 2009. Był to projekt systemowy, opracowany i realizowany przez Wydział Polityki Rynku Pracy w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Olsztynie. Na jego realizację przeznaczono kwotę w wysokości 800 tysięcy złotych, w tym środki EFS - 784,00 zł.

GŁÓWNE CELE PROJEKTU

Celem projektu było stworzenie trwałego i zorganizowanego modelu systemu przewidywania i zarządzania zmianą gospodarczą, odpowiadającego potrzebom MŚP w województwie warmińsko – mazurskim (na podstawie wcześniej przeprowadzonych badań). W ramach Projektu zaplanowano 7 modułów badawczych poświęconych m.in. identyfikacji zasobów i potencjału siły roboczej zatrudnionej w sektorze MŚP oraz potrzeb szkoleniowych małych i średnich firm w regionie, określeniu trendów rozwojowych sektora MŚP.

REZULTATY

W wyniku realizacji projektu:

- opracowano raport z badań MŚP w województwie warmińsko- mazurskim wraz z wnioskami i rekomendacjami, oparty na pięciu raportach częściowych,
- opracowano system monitorowania trendów rozwojowych w formie dokumentu, który został przedstawiony instytucji odpowiedzialnej za kreowanie polityki regionalnej,
- ponadto powstał portal internetowy projektu, w ramach promocji projektu zorganizowano konferencje, ukazały się artykuły prasowe, spoty reklamowe).

Po zakończeniu realizacji projektu systemowego zrodziła się idea powstania zespołu ds. przewidywania i zarządzania zmianą gospodarczą. Zespół powołany został Zarządzeniem Nr 40/2010 Dyrektora Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie. Celem głównym prac Zespołu jest dostarczenie aktualnej i rzetelnej informacji nt. uwarunkowań społeczno-gospodarczych w województwie warmińsko-mazurskim, aktualnych trendów rozwojowych i prognoz zmian zachodzących w gospodarce region oraz ich wpływ na rynek edukacji i rynek pracy.

2.3. EURES, koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego

Z dniem 1 maja 2004 r. Publiczne Służby Zatrudnienia w Polsce zostały zaangażowane w działalność Europejskich Służb Zatrudnienia – European Employment Services - EURES.

EURES to sieć współpracy Publicznych Służb Zatrudnienia oraz innych organizacji regionalnych, krajowych i międzynarodowych, działających w obszarze zatrudnienia. EURES został powołany przez Komisję Europejską, żeby wspierać mobilność pracowników na terytorium Unii Europejskiej, Norwegii, Islandii, Lichtensteinu oraz Szwajcarii (32 kraje). Celem EURES jest pomoc poszukującym pracy i pracodawcom w poruszaniu się na europejskim rynku pracy, prowadzenie międzynarodowego pośrednictwa pracy oraz informowanie o warunkach życia i pracy w UE.

Poczynając od 2004 roku, zadania EURES w Polsce realizują: wojewódzkie i powiatowe urzędy pracy - wyłoniona kadra EURES: Kierownik Liniowy, doradcy i asystenci EURES oraz pośrednicy pracy w WUP i PUP. Działania EURES finansowane są z budżetu Unii Europejskiej, w ramach wojewódzkich grantów EURES.

Do najważniejszych działań przeprowadzonych przez kadrę EURES WUP, w okresie 2004-2014, należy zaliczyć:

➤ inicjatywy na rzecz pracodawców:

- we współpracy z powiatowymi urzędami pracy kadra EURES zorganizowała na terenie województwa warmińsko-mazurskiego 31 spotkań z pracodawcami. Celem spotkań była promocja działań EURES oraz innych usług i instrumentów rynku pracy, świadczonych przez Wojewódzki i powiatowe urzędy pracy, oferowanych polskim pracodawcom oraz rozreklamowanie działań podejmowanych przez urzędy pracy na rzecz regionalnego i lokalnego rynku pracy. *W spotkaniach wzięło udział 1 250 osób.*
- doradcy i asystenci EURES oraz pośrednicy pracy uczestniczyli w 26 targach pracy poza Polską (UE/EOG) oraz w 15 krajowych i wojewódzkich wydarzeniach tego typu. Przy specjalnie przygotowanych stoiskach wystawienniczych prezentowano oferty pracy, pochodzące od pracodawców krajowych i regionalnych, a także z krajów UE/EOG i Szwajcarii. Udzielano informacji nt. bezpiecznego podejmowania zatrudnienia, warunków życia i pracy w wybranych krajach. *Według szacunków organizatorów targi odwiedziło ok. 61 500 osób.*

➤ **działania podejmowane na rzecz osób poszukujących pracy:**

- zgodnie z oczekiwaniami osób bezrobotnych i poszukujących pracy kadra EURES koncentrowała swoje działania na pozyskiwaniu sezonowych ofert pracy. Osoby zainteresowane podejmowały zatrudnienie w rolnictwie, ogrodnictwie, leśnictwie, gastronomii i hotelarstwie oraz w przetwórstwie owocowo-warzywnym. *Umożliwiono wyjazd do pracy w krajach UE/EOG 47 892 osobom, głównie do Niemiec, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii, Danii, Szwecji i Holandii.*
- organizowano i współorganizowano z partnerami zewnętrznymi (m.in. Komisja Europejska, instytucje rynku pracy, organizacje pozarządowe, uczelnie, szkoły, OHP, Kuratorium Oświaty, powiatowe urzędy pracy) Europejskie Dni Pracy, Dni Informacyjne, Spotkania Informacyjne, wydarzenia, pod nazwą: Europejskie Dni Promocji Przedsiębiorczości Młodych, Europejski Rok Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej, Tydzień Obywateli Europy na Warmii i Mazurach. Wydarzenia stanowiły realizację programów i inicjatyw Komisji Europejskiej. Na te działania składały się konferencje, targi pracy, warsztaty, panele dyskusyjne, rozmowy rekrutacyjne, spotkania, konkursy, konsultacje i porady indywidualne. *Szacunkowa liczba uczestników, która wzięła udział w tych inicjatywach to 38 200 osób.*
- przeprowadzono 78 warsztatów dla osób poszukujących pracy poza granicami kraju. W warsztatach uczestniczyli głównie bezrobotni, studenci i uczniowie. Celem warsztatów było przekazanie uczestnikom wiedzy na temat metod i źródeł pozyskiwania bezpiecznych i legalnych ofert pracy w krajach UE/EOG i Szwajcarii. Dodatkowo omawiano sposób weryfikacji wszelkich zagranicznych ofert pracy, także z krajów „trzecich”. Informowano o możliwości odbycia staży i praktyk za granicą oraz o programach wolontariackich i pobytach za granicą w charakterze au-pair. *W warsztatach wzięło udział łącznie 2 340 osób.*

➤ **promowanie działalności sieci EURES:**

- przygotowano i dystrybuowano plakaty, ulotki, pocztówki okolicznościowe, artykuły prasowe, udzielano wywiadów, opracowano i przekazano do emisji lokalnym mediom scenariusze spotów telewizyjnych i audycji radiowych, które były emitowane w najlepszych pasmach oglądalności i słuchalności. Wszystkie te inicjatywy miały na celu promowanie działań realizowanych przez sieć EURES, skierowanych do poszukujących pracy i pracodawców.

➤ **inne działania:**

- w ramach projektu „Warmia i Mazury – Obwód Kaliningradzki – Pracując ponad podziałami”, realizowanego przez WUP w Olsztynie, kadra EURES prowadziła warsztaty, których uczestnikami byli przedstawiciele służb zatrudnienia z Rosji. Celem spotkań było przekazanie doświadczeń związanych z prowadzeniem europejskiego pośrednictwa pracy, w ramach EURES.
- przygotowano wydarzenie pod nazwą „Wsparcie młodych na rynku pracy”, we współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Warmińsko – Mazurskiego. Wydarzenie to było konsekwencją aktywnego włączenia się kadry EURES w działania Zespołu Zadaniowego ds. Rynku Pracy, Euroregionu Bałtyk. W spotkaniu udział wzięli przedstawiciele Niemiec, Danii,

Szwecji, Litwy i Polski, w tym m.in.: członkowie Zarządu Euroregionu Bałtyk, przedstawiciele Rady Młodzieży ERB, reprezentanci Zespołu Zadaniowego ERB ds. Rynku Pracy, reprezentanci projektu Euroregion Bałtyk Południowy – Profesjoniści, kadra EURES, koordynatorzy projektów skierowanych do młodzieży w regionach, przedstawiciele urzędów pracy, kadra naukowa UWM oraz Uniwersytetu w Kłajpedzie. *W dwudniowym spotkaniu wzięło udział 240 osób.*

- regularnie szkolono pracowników powiatowych urzędów pracy. Szkolenia odbywały się przy udziale ekspertów zewnętrznych, regionalnych, krajowych i europejskich. *Przeszkolono łącznie 560 osób.*

Działania kadry EURES WUP Olsztyn zostały dostrzeżone i docenione przez Komisję Europejską – Departament Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Włączenia Społecznego i „unijnego” koordynatora sieci EURES w Europie, Panią Wallis Goelen. Przedstawiciele WUP zostali poproszeni o zaprezentowanie działalności sieci EURES w regionie (jako przykład dobrych praktyk) na spotkaniu Menadżerów Krajowych EURES z Unii Europejskiej, Norwegii, Islandii, Lichtensteinu oraz Szwajcarii (32 kraje). Działania i wydarzenia, organizowane przez kadrę EURES, zostały zgłoszone również do nagrody Komisji Europejskiej - EURES Communication Excellence Awards 2014. Rozstrzygnięcie konkursu nastąpi jesienią 2014 roku.

W związku z reformą sieci EURES, zainicjowaną przez Komisję Europejską w roku 2014, zakłada się rozszerzenie możliwości świadczenia usług, w ramach sieci EURES, na wszystkie podmioty publiczne i zewnętrzne na terenie kraju, które są uprawnione do prowadzenia pośrednictwa pracy oraz spełnią kryteria akredytacji, ustalone przez Komisję Europejską (będą to m.in. agencje zatrudnienia i OHP). Zmieni się także źródło finansowania działań, środki na realizację zadań będą uwzględnione w Regionalnym Programie Operacyjnym na lata 2014-2020. Celem reformy jest przekształcenie EURES w instrument zatrudnienia, koncentrujący się szczególnie na pośrednictwie pracy oraz potrzebach pracodawców. Jednym z priorytetów będzie także integracja mobilnych pracowników.

KOORDYNACJA SYSTEMÓW ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

Od 1 maja 2004 roku polscy obywatele mogą swobodnie podróżować po terytorium Unii Europejskiej, osiedlać się w wybranym kraju, podejmować pracę, czy też studiować. Prawo do swobodnego przemieszczania się w obrębie Unii nie miałoby jednak w praktyce żadnego znaczenia, gdyby nie towarzyszyły temu dodatkowe gwarancje w dziedzinie zabezpieczenia społecznego. Gwarancje te stwarza właśnie koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego.

Jest ona oparta na czterech generalnych zasadach:

1) równego traktowania – zasada ta zabezpiecza osoby przemieszczające się przed jakąkolwiek dyskryminacją, bezpośrednią lub pośrednią, przy stosowaniu przepisów z zakresu zabezpieczenia społecznego,

2) jedności stosowanego ustawodawstwa – zasada ta zabezpiecza przed sytuacją, w której osoba wykonująca pracę w jednym lub kilku państwach nie jest objęta zabezpieczeniem społecznym w żadnym z nich lub jest nim objęta w kilku państwach jednocześnie,

3) zachowania praw nabytych oraz w trakcie nabywania – zasada ta zapewnia, że świadczenia przyznane w jednym z państw członkowskich UE są przekazywane osobie uprawnionej niezależnie od jej miejsca zamieszkania,

4) sumowania okresów ubezpieczenia – zasada ta umożliwia uwzględnianie okresów ubezpieczenia lub innych równorzędnych okresów przebytych w kilku państwach członkowskich UE przy ustalaniu prawa do świadczeń z zabezpieczenia społecznego.

Świadczenia, których dotyczy „unijna” koordynacja to: emerytury, renty inwalidzkie, renty rodzinne, świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, świadczenia rodzinne, świadczenia z tytułu choroby i macierzyństwa oraz równoważne świadczenia dla ojca, **świadczenia dla osób bezrobotnych**, świadczenia zdrowotne, w tym opieka medyczna, zasiłki pogrzebowe, świadczenia przedemerytalne. Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie, z dniem 1 maja 2004 r., otrzymał do realizacji zadania związane ze świadczeniami dla osób bezrobotnych.

Przepisy wspólnotowe, dotyczące „koordynacji”, związane z poszukiwaniem pracy i możliwością otrzymywania zasiłku dla bezrobotnych, koncentrują się na trzech zagadnieniach:

- sumowaniu okresów zatrudnienia i ubezpieczenia przebytych na terytorium różnych państw członkowskich w sytuacji, gdy ktoś ubiega się o prawo do zasiłku dla bezrobotnych,
- eksporcie (transferze) zasiłku w przypadku, gdy bezrobotny poszukuje pracy w innym państwie członkowskim niż to, w którym przyznano mu świadczenie,
- prawidłowości przyznawania prawa do zasiłku dla pracowników w pełni lub częściowo bezrobotnych, którzy byli zatrudnieni w jednym z państw członkowskich, innym niż miejsce ich zamieszkania.

Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie, działając z upoważnienia Marszałka Województwa, pełni rolę instytucji właściwej, przyjmuje i rozpatruje wnioski bezrobotnych o wydanie odpowiednich zaświadczeń w sprawie świadczeń z tytułu bezrobocia, wydaje decyzje administracyjne, jako organ I instancji, w kwestii przyznania bądź odmowy przyznania prawa do zasiłku, na podstawie okresów zatrudnienia w krajach UE, Norwegii, Islandii, Lichtensteinie oraz Szwajcarii.

Zgodnie z obowiązującym stanem prawnym, WUP prowadzi postępowania w zakresie ustalania okresów ubezpieczenia i zatrudnienia za granicą **w niezbędnym zakresie**, tzn. w przypadkach, gdy okresy zagraniczne mają wpływ na przyznanie zasiłku, wysokość zasiłku lub w sprawach związanych z uzupełnieniem zasiłku.

Na przestrzeni lat 2004-2013 WUP – Wydział Pośrednictwa Pracy i Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego:

- rozpatrzył ok. 45 000 tys. wniosków i pism „koordynacyjnych”,
- wydał 10 000 tys. decyzji administracyjnych w sprawie przyznania, bądź odmowy przyznania prawa do zasiłku,
- przygotowywał postanowienia, zawiadomienia, zaświadczenia, kierował ponaglenia, wezwania, pisma do pup, instytucji, pracodawców i stron. Prowadził korespondencję z instytucjami właściwymi i łącznikowymi (głównie urzędami pracy) krajów UE, Norwegią, Islandią, Lichtensteinem oraz Szwajcarią.

Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie, pod względem ilości realizowanych spraw „koordynacyjnych”, znajduje się zwykle na miejscach od 3 do 5 w skali kraju.

Zagadnienia dotyczące koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, w zakresie świadczeń z tytułu bezrobocia, realizowane wspólnie przez powiatowe urzędy pracy, wojewódzkie urzędy pracy oraz Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, są wyjątkowo złożone. Tym bardziej należy podkreślić fakt, iż MPiPS pozytywnie wypowiada się na temat jakości prowadzonych przez WUP w Olsztynie postępowań administracyjnych. Ponadto MPiPS, jako przykład „dobrych praktyk”, podaje organizowane przez WUP, w cyklu dwuletnim, szkolenia dla wszystkich instytucji zaangażowanych w realizację zadań koordynacyjnych. Należy dodać, że nie jest to praktyka powszechnie stosowana przez inne wojewódzkie urzędy pracy.

2.4. Wydarzenia realizowane przez Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie

2.4.1. Europejskie Dni Promocji Przedsiębiorczości Młodych 12-21 października 2011 roku

Europejskie Dni Promocji Przedsiębiorczości Młodych (EDPPM) to szereg wydarzeń zorganizowanych przez Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie przy współpracy z Komisją Europejską w zakresie programu Youth@Work. Program skierowany jest do osób młodych podejmujących pierwsze zatrudnienie, rozważających założenie własnej działalności gospodarczej oraz zainteresowanych działalnością społeczno – zawodową. Jego celem jest promowanie przedsiębiorczości wśród młodzieży oraz inspirowanie do podejmowania aktywności na rynku pracy.

EDPPM zostały wpisane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych w kalendarz oficjalnych spotkań i wydarzeń organizowanych w ramach polskiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej.

W zorganizowaniu EDPPM swój udział miały również: Kuratorium Oświaty, Warmińsko-Mazurskiej Wojewódzkiej Komendy OHP, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyńskiej Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania im. Prof. T. Kotarbińskiego, Olsztyńskiej Szkoły Wyższej im. J. Rusieckiego, Wyższej Szkoły Informatyki i Ekonomii TWP.

W dniach 12 – 21 października 2011 roku na terenie miasta Olsztyna oraz całego regionu Warmii i Mazur zorganizowano m.in.:

Międzynarodową konferencję „Przedsiębiorczość – pomysł młodych na życie”

Celem konferencji inaugurującej EDPPM było wypromowanie postaw przedsiębiorczych wśród młodzieży, przedstawienie dobrych krajowych i europejskich praktyk oraz przykładów tworzenia własnych przedsiębiorstw przez młodych ludzi. *W konferencji udział wzięło 713 uczestników.*

Międzynarodowe Targi Pracy, Edukacji i Kariery

Podczas targów swoją ofertę prezentowało 52 wystawców, zarówno z kraju, jak i z zagranicy. Wśród nich znaleźli się pracodawcy lokalni z różnych branż. Szczegółowe informacje nt. ofert pracy zagranicznych pracodawców można było uzyskać od doradców EURES z 10 krajów Unii Europejskiej. Na Targach można był również zapoznać się także z inicjatywą Youth@Work. *W Targach Pracy, Edukacji i Kariery udział wzięło ok. 2 300 osób.*

Przeprowadzono panele dyskusyjne

Odbyły się one w trzech tematach: „Jak odnieść sukces, „Przedsiębiorczość i mobilność zawodowa, geograficzna na terenie Unii Europejskiej” oraz „Przedsiębiorczość akademicka”. *W dyskusjach panelowych udział wzięło łącznie około 710 osób.*

Warsztaty doradcze „Czy nadaję się na przedsiębiorcę?”

W warsztatach udział wzięła młodzież ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, studenci olsztyńskich uczelni wyższych oraz młodzi poszukujący pracy. Przy wsparciu doradców zawodowych uczestnicy warsztatów mogli określić swoje umiejętności i cechy osobowościowe w kontekście prowadzenia własnej działalności gospodarczej. *Odbyło się 11 warsztatów, w których udział wzięło 186 młodych osób.*

Konkurs wiedzy o przedsiębiorczości

Konkurs, skierowany do młodzieży ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, polegał na analizie tekstu źródłowego, zawierającego opis sytuacji, w której młody człowiek zakłada działalność gospodarczą oraz udzieleniu prawidłowych odpowiedzi na pytania zawarte w formularzu konkursowym. Spośród 1 540 poprawnie wypełnionych formularzy konkursowych Komisja przyznała nagrody 18 laureatom. *W konkursie udział wzięło w sumie 2 734 uczniów ze szkół Warmii i Mazur.*

Warsztaty przedsiębiorczości na terenie szkół województwa warmińsko – mazurskiego

W szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w całym województwie odbywały się warsztaty przedsiębiorczości. Zespoły doradców zawodowych z urzędów pracy, poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz OHP, odwiedzając szkoły, prowadziły dyskusje na temat

obszarów ważnych z punktu widzenia zakładania własnej działalności oraz cech sprzyjających i utrudniających działania przedsiębiorcze. *Odbyło się 166 warsztatów, w których udział wzięło 5 424 uczniów.*

Ze wszystkich wydarzeń zorganizowanych w ramach Europejskich Dni Promocji Przedsiębiorczości Młodych skorzystało 12 147 osób, młodzieży uczącej się, studiującej oraz poszukującej pracy.

Organizacja Europejskich Dni Promocji Przedsiębiorczości Młodych została bardzo wysoko oceniona przez Komisję Europejską, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej oraz naszych Partnerów. Dyrektor Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie został zaproszony przez Komisję Europejską do udziału w spotkaniu krajowych menadżerów EURES wszystkich państw Unii Europejskiej - EURES Working Party w celu zaprezentowania doświadczeń związanych z organizacją EDPPM uznanych za bardzo ciekawą i godną polecenia dobrą praktykę.

Wszystkie cele postawione przez organizatora zostały osiągnięte, szczególnie cel związany z promocją przedsiębiorczości oraz inicjatywy Youth@Work. Wartością dodaną jest stworzenie sposobności do nawiązania współpracy Europejskich Służb Zatrudnienia EURES z krajami trzecimi, w tym Rosją i Ukrainą w zakresie migracji zarobkowej, w kontekście objęcia obwodu kaliningradzkiego przepisami o ruchu przygranicznym UE oraz potencjalnej akcesji Ukrainy do UE.

2.4.2. Tydzień Solidarności Międzypokoleniowej na Warmii i Mazurach 17 – 24 października 2012 roku

Tydzień Solidarności Międzypokoleniowej na Warmii i Mazurach (TSM) to cykl wydarzeń zorganizowanych przez Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie przy współpracy z powiatowymi urzędami pracy województwa warmińsko-mazurskiego i Kuratorium Oświaty oraz w partnerstwie Warmińsko-Mazurskiego Paktu na Rzecz Rozwoju Poradnictwa Zawodowego, tj.: placówek, instytucji, organizacji i stowarzyszeń realizujących zadania poradnictwa zawodowego.

Inicjatywa ta zainspirowana została Decyzją Parlamentu i Rady Europejskiej, którą rok 2012 został ogłoszony Europejskim Rokiem Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej w celu promowania aktywności osób starszych w oparciu o zasadę społeczeństwa otwartego na wszystkie grupy wiekowe. Cykl wydarzeń został wpisany do kalendarium wydarzeń organizowanych przez kraje Unii Europejskiej w ramach obchodów Europejskiego Roku Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej.

W ramach Tygodnia Solidarności Międzypokoleniowej na Warmii i Mazurach zorganizowano m.in.:

Konferencję inauguracyjną pod tytułem: „Aktywność w każdym wieku - tradycja i nowoczesność”.

Celem konferencji było promowanie aktywności społeczno-zawodowej osób w każdym wieku oraz wspieranie postaw i zachowań prospołecznych i prozatrudnieniowych. *W konferencji udział wzięły 722 osoby.*

Panele dyskusyjne w trzech tematach:

Uczestnikami dyskusji panelowych była głównie młodzież szkolna i akademicka, słuchacze uczelni trzeciego wieku, osoby bezrobotne, absolwenci szkół oraz inni zainteresowani mieszkańcy Warmii i Mazur. Dyskusje toczyły się wokół tematów: Wyzwania regionalnego rynku pracy; Mobilność edukacyjna, zawodowa i geograficzna oraz Młodzi i starsi dla starszych i młodych – wolontariat. *W dyskusjach panelowych udział wzięło 370 osób.*

Europejskie Targi Pracy w Olsztynie

Uczestnikom targów przedstawiono 165 ofert pracy z 17 krajów UE/EOG na blisko 910 wolnych miejsc pracy. Były to propozycje zatrudnienia m.in.: w ogrodnictwie, przetwórstwie owocowo-warzywnym, budownictwie, gastronomii-hotelarstwie, przemyśle, usługach, branży IT i służbie zdrowia. Bezpośrednią rekrutację w trakcie targów prowadzili pracodawcy z Danii, Niemiec i Belgii, którzy przyjęli ponad 400 wstępnych deklaracji, dotyczących podjęcia zatrudnienia. Uczestnicy targów mogli również skorzystać z 1 200 000 ofert pracy będących w bazie służb zatrudnienia sieci EURES. *W olsztyńskich targach pracy uczestniczyło 2 470 osób.*

Warsztaty z doradcami EURES w Olsztynie Elblągu

Podczas warsztatów prowadzonych przez doradców EURES z Włoch, Belgii i Szwecji uczestnicy poznali specyfikę zatrudnienia, warunki pracy i życia na terenie prezentowanych krajów Unii Europejskiej. Doradcy EURES udzielili również praktycznych wskazówek na temat poszukiwania pracy w sieci europejskich służb zatrudnienia. *W warsztatach wzięło udział 309 osób.*

Quiz wiedzy o UE/EURES/mobilności z nagrodami w Olsztynie i Elku

Quiz wiedzy polegał na odpowiedzi na pytania na temat Unii Europejskiej, sieci EURES oraz urzędów pracy. Każda odpowiedź nagradzana była upominkiem. *W quizie wiedzy w sumie w Olsztynie i Elku udział wzięło 1 170 osób.*

Konferencja „Aktywność zawodowa i społeczna sprawą wszystkich pokoleń”

Wystąpienia prelegentów dotyczyły tematów aktywności zawodowej w różnym wieku oraz solidarności międzypokoleniowej. *W konferencji udział wzięło 108 osób.*

Europejskie Targi Kariery i Pracy w Elblągu

Podczas targów swoją ofertę prezentowało 61 wystawców, zarówno z kraju, jak i z zagranicy. *W elbląskich targach kariery i pracy uczestniczyło 1 500 osób.*

Konferencja pod tytułem: „Aktywność zawodowa w każdym wieku”

Uczestnikami konferencji były osoby bezrobotne, poszukujące pracy, młodzież szkolna i akademicka a także osoby powyżej 45 roku życia. Program konferencji zawierał wystąpienia przedstawicieli różnych obszarów i instytucji wspierania aktywizacji zawodowej. *W konferencji udział wzięło 170 osób.*

Warsztaty doradcze na terenie szkół i uczelni trzeciego wieku województwa warmińsko – mazurskiego na temat: „Stereotypy i uprzedzenia na temat starości i młodości – jak z nimi walczyć?”

Utworzono 17 zespołów doradców zawodowych, w skład których weszli doradcy z urzędów pracy, OHP, poradni psychologiczno-pedagogicznych i szkół. Zespoły te prowadziły warsztaty na temat: „Stereotypy i uprzedzenia na temat starości i młodości – jak z nimi walczyć?”. Celem tych spotkań było ukazanie stereotypów na temat młodości i starości funkcjonujących w kontaktach społecznych. Warsztaty skierowane były do młodzieży szkół gimnazjalnych, ponad gimnazjalnych oraz słuchaczy uniwersytetów i akademii trzeciego wieku. Zespoły odwiedziły 69 szkół z całego województwa. Odkonferencja się 139 warsztatów doradczych. *We wszystkich warsztatach udział wzięły 3 233 osoby.*

W ramach Tygodnia Solidarności Międzypokoleniowej, obok opisanych wyżej, zorganizowano 72 różne wydarzenia, które miały miejsce na terenie wszystkich powiatów całego województwa. Były to konferencje, targi pracy, wykłady, szkolenia, spotkania informacyjne, warsztaty, debaty, konkursy oraz dni otwarte. *W wydarzeniach tych udział wzięły w sumie 4 683 osoby.*

Ze wszystkich wydarzeń zorganizowanych przez Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie przy współpracy z powiatowymi urzędami pracy województwa warmińsko – mazurskiego oraz w partnerstwie Warmińsko-Mazurskiego Paktu na Rzecz Rozwoju Poradnictwa Zawodowego w ramach Tygodnia Solidarności Międzypokoleniowej skorzystało **14 760** osób: młodzieży uczącej się, studiującej, poszukującej pracy oraz osób starszych, bezrobotnych, aktywnych i nieaktywnych zawodowo, słuchaczy uczelni trzeciego wieku.

2.4.3. Tydzień Obywateli Europy na Warmii i Mazurach 14 – 18 października 2013 roku

Tydzień Obywateli Europy na Warmii i Mazurach (TOE) to wiele wydarzeń, których celem było zwiększenie świadomości i wiedzy na temat praw i obowiązków wynikających z Obywatelstwa Unii Europejskiej, w szczególności zaś prawa do swobodnego przemieszczania się, przebywania i podejmowania pracy i nauki, na terytorium UE i Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Była to odpowiedź na Decyzję Parlamentu i Rady Europejskiej, którą rok 2013 został ogłoszony „Europejskim Rokiem Obywateli” w celu pobudzenia debaty na temat praw, jakie przysługują Obywatelom Unii Europejskiej.

W inicjatywę Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie włączyło się wiele różnych instytucji, m.in. powiatowe urzędy pracy, Warmińsko – Mazurska Wojewódzka Komenda OHP, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, instytucje szkoleniowe, fundacje, organizacje i stowarzyszenia, szkoły oraz wojskowy ośrodek aktywizacji zawodowej, które zorganizowały wiele ciekawych wydarzeń na terenie powiatów i gmin województwa warmińsko-mazurskiego.

Tydzień Obywateli Europy na Warmii i Mazurach, został wpisany do kalendarium wydarzeń organizowanych w ramach obchodów Europejskiego Roku Obywateli.

W ramach Tygodnia Obywateli Europy na Warmii i Mazurach zorganizowano m.in.:

Konferencję pt. „Europejski rynek pracy – poznaj swoje prawa” - W konferencji wzięły udział 534 osoby. Po konferencji odbyły się warsztaty podzielone na trzy grupy tematyczne: „Jak wypełnić Europass?”, „Moje wejście na rynek pracy” oraz „Praca z EURESem w krajach UE/EOG”. Do udziału w warsztatach zgłosiły się osoby bezrobotne, młodzież szkolna oraz indywidualne osoby zainteresowane tematyką spotkań. *Łącznie w warsztatach wzięły udział 74 osoby.*

Targi Pracy

Podczas Targów swoją ofertę zaprezentowało 63 wystawców. Znaleźli się wśród nich pracodawcy, instytucje rynku pracy oraz instytucje edukacyjne i szkoleniowe. Dla odwiedzających zostało udostępnionych ponad 300 krajowych ofert pracy. *W Targach Pracy uczestniczyło około 1 200 osób.*

Konferencja „Kreatywny Polak – obywatelem Europy”

Konferencja odbyła się w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Elku. *W konferencji wzięło udział ponad 200 osób.* Po konferencji odbyły się warsztaty podzielone na pięć grup tematycznych: „Jak być mobilnym na europejskim rynku pracy”, „Sztuka autoprezentacji”, „Nasze (mocne) strony – warsztat budujący samowiedzę i poczucie własnej wartości”, „Odkryty talent drogą do sukcesu”, „Ja i mój genialny umysł – trening twórczego myślenia”. *Łącznie w warsztatach wzięło udział około 120 osób.*

Tydzień Obywateli Europy na Warmii i Mazurach to także wiele innych wydarzeń zorganizowanych przez współorganizatorów i partnerów Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie. W całym województwie odbywały się konferencje, Targi Pracy, warsztaty, spotkania, prelekcje dni otwarte instytucji, spotkania z pracodawcami, w których uczestniczyło w sumie około 10 600 osób.

2.5. Przedsięwzięcia projektowe realizowane przez Wydział Organizacji Urzędu i Rozwoju Kadr w latach 2004-2013

Misją instytucji rynku pracy, w myśl ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, jest przede wszystkim promocja zatrudnienia, rozwój kapitału ludzkiego, dążenie do jak najwyższej produktywności i jakości pracy, popularyzacja mobilności na rynku pracy, ale także działania na rzecz wzmacniania integracji i solidarności społecznej.

Wypełnienie tej misji przez Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie następuje w znacznej mierze dzięki dostępności środków Unii Europejskiej, z których Urząd korzysta zarówno w ramach programów krajowych, jak i międzynarodowych. Powyższe środki umożliwiają otrzymanie wsparcia m.in. kadrowego, lokalowego oraz związanego z rozwojem kompetencji pracowników. WUP Olsztyn począwszy od 2004 roku dysponuje środkami unijnymi jako Instytucja Wdrażająca, Instytucja Pośrednicząca II stopnia, Projektodawca lub Partner. Realizowane projekty służą głównie rozwojowi kompetencji kadry publicznych służb zatrudnienia oraz wymianie doświadczeń. Dzięki realizowanym projektom możliwe jest nawiązanie współpracy pomiędzy osobami bezrobotnymi, MŚP, placówkami edukacyjnymi i instytucjami rynku pracy oraz partnerstw lokalnych i transgranicznych.

Poniżej przedstawiono realizowane przez Wydział Organizacji Urzędu i Rozwoju Kadr przedsięwzięcia projektowe mijającego 10-lecia.

2.5.1. PROJEKTY POMOCY TECHNICZNEJ 2004 – 2006

W ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR) zrealizowano 7 projektów, które dotyczyły m.in. finansowania wynagrodzeń osób zaangażowanych we wdrażanie ZPORR w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Olsztynie, sfinansowanie zakupu sprzętu komputerowo – biurowego na potrzeby osób zaangażowanych we wdrażanie ZPORR w WUP Olsztyn oraz pokrycia kosztu wynajmu pomieszczeń biurowych. Projekty realizowane były w latach 2004-2007. Ogólna wartość zrealizowanych projektów 1 631 055,32 zł.

W ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL) zrealizowano 4 projekty, których celem było wsparcie kadrowe WUP Olsztyn w ramach SPO RZL”. Projekty przewidywały m.in. finansowanie wynagrodzeń osób zaangażowanych we wdrażanie SPO RZL w WUP Olsztyn oraz doposażenie w sprzęt komputerowy ich stanowisk pracy. Projekty przewidywały również pokrycie kosztów przeprowadzenia audytów zewnętrznych projektów. Łącznie budżet projektów wynosił 2 072 835,69 zł. Okres realizacji projektów przypada na lata 2004-2008

2.5.2. PROJEKT POMOCY TECHNICZNEJ 2007-2013

Od 2007 roku Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie, jako Instytucja Pośrednicząca II stopnia Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki korzysta ze środków Pomocy Technicznej PO KL. Służą one w szczególności zapewnieniu technicznego i finansowego wsparcia procesu zarządzania, wdrażania, kontroli PO KL, sprawnej i efektywnej realizacji obowiązków dotyczących prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych, dotyczących pomocy udzielanej z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz podnoszeniu kwalifikacji zawodowych pracowników. Wyżej wymienione działania realizowane są poprzez przygotowywany co roku Roczny Plan Działania Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, na który składa się 5 Planów:

1. Roczny Plan Kontroli

W ramach Roczego Planu Kontroli sfinansowano koszty podróży służbowych pracowników Wydziału ds. Kontroli Projektów EFS i Wydziału Weryfikacji i Autoryzacji Płatności kontrolujących

projekty systemowe w ramach PO KL. Łącznie w latach 2007-2013 przeprowadzono 968 kontroli oraz 1 178 wizyt monitoringowych.

2. Roczny Plan Szkoleń

W ramach Rocznego Planu Szkoleń w latach 2007-2013 pokryto wydatki związane z udziałem pracowników WUP zaangażowanych we wdrażanie PO KL w licznych szkoleniach i spotkaniach grup roboczych, doskonalących kompetencje pracownicze niezbędne w procesie wdrażania środków EFS.

3. Roczny Plan Kosztów Instytucji

W ramach tego Planu realizowane są prace adaptacyjne mające na celu dostosowanie pomieszczeń do wdrażania PO KL. Pokrywane są koszty robót oraz materiałów budowlanych, modernizacji instalacji elektrycznej, zakupu wyposażenia pomieszczeń biurowych wynajmowanych na potrzeby PO KL, koszty czynszu i eksploatacji pomieszczeń, koszty zakupu sprzętu komputerowego i biurowego, mebli, wyposażenia i wynajmu archiwum, a także przesyłek pocztowych dotyczących korespondencji EFS. W ramach tego Planu przewidziane są również wydatki związane z finansowaniem pracowników w ramach Pomocy technicznej PO KL - pokrywa średniomiesięcznie ok. 33 etatów (47 osób). Stopniowo Urząd zwiększał, zgodnie z potrzebami, liczbę pracowników obsługujących Program Operacyjny Kapitał Ludzki, uzyskując na koniec 2013 roku stan ok. 73 etatów zaangażowanych we wdrażanie (82 osoby).

4. Roczny Plan Działań Informacyjno-Promocyjnych

W ramach powyższego Planu pokryto m.in. koszty druku ogłoszeń konkursowych w prasie regionalnej, koszty związane z organizacją licznych szkoleń, warsztatów, seminariów (łącznie 103) oraz konferencji i spotkań informacyjnych dla beneficjentów (razem 30), w których uczestniczyło w sumie 3 438 osób. Opłacono koszty opracowania strony internetowej oraz produkcji filmów i spotów promujących Kapitał Ludzki, a także koszty wydania Biuletynu okolicznościowego.

5. Roczny Plan Kosztów Wdrażania

Na wydatki poniesione w ramach Kosztów Wdrażania składają się koszty obsługi Komisji Oceny Projektów (głównie koszty wynagrodzenia asesorów/ekspertów); koszty szkolenia dla asesorów oraz członków KOP z zakresu „Oceny merytorycznej wniosków w ramach komponentu regionalnego PO KL”; koszty spotkań, organizowanych w ramach grantu „Równość szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy”, realizowanego przez Urząd w partnerstwie z Wojewódzkimi Urzędami Pracy w: Toruniu, Białymstoku, Gdańsku i Szczecinie oraz Regionem Warmińsko-Mazurskim NSZZ „Solidarność”.

Środki unijne na realizację Pomocy technicznej PO KL zostały przyznane Urzędowi w ramach dwóch Umów na lata 2007-2010 oraz 2011-2015. Łącznie w latach 2007-2013 w ramach Pomocy technicznej PO KL wydatkowano środki w wysokości 22 613 997,24 zł.

2.5.3. PROJEKTY WŁASNE 2004 - 2015

Działanie 1.1 b Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich

1. „Szkolenie językowe pracowników PUP oraz WUP zaangażowanych w zwalczanie bezrobocia”. Projekt przewidywał sfinansowanie kursów językowych dla 13 pracowników Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie i 58 pracowników z powiatowych urzędów pracy województwa warmińsko – mazurskiego. Wielkość projektu: 82 673,12 zł. Okres realizacji: lata 2005 –2006. Projekt zamknięty.
2. „Kompetentna kadra – profesjonalny urząd”. Projekt objął wsparciem 173 osoby (pracownicy powiatowych urzędów pracy z województwa warmińsko-mazurskiego, Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego oraz 3 wojewódzkich urzędów pracy), biorące udział w studiach podyplomowych, kursach językowych oraz szkoleniu *„PO KL narzędziem wsparcia rozwoju publicznych służb zatrudnienia”*. Celem projektu było zwiększenie kompetencji zawodowych beneficjentów ostatecznych, a tym samym podniesienie jakości usług świadczonych przez instytucje, w których są oni zatrudnieni. W ramach projektu 110 osób uczestniczyło w studiach podyplomowych, 9 osób – w kursach językowych a 96 osób brało udział w szkoleniu *„PO KL narzędziem wsparcia rozwoju publicznych służb zatrudnienia”*. Wielkość projektu: 838 179,16 zł. Okres realizacji: lata 2007 – 2008.
3. „Wsparcie doradztwa zawodowego i pośrednictwa pracy w WUP w Olsztynie w ramach Poddziałania 6.1.2 PO KL”. Projekt przewiduje sfinansowanie zatrudnienia 5 nowych osób – 3 doradców zawodowych i 2 pośredników pracy, wyposażenie ich stanowisk pracy oraz podniesienie kwalifikacji zawodowych 22 kluczowych pracowników Urzędu, w okresie od 2008 - 2015 r., poprzez udział w specjalistycznych kursach i szkoleniach (22 osób) oraz studiach podyplomowych (4 osoby). Wielkość projektu: 2 197 250,10 zł. Okres realizacji: lata 2008 – 2015.

PROJEKTY WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ 2006-2014

1. *„Wymiana doświadczeń z zakresu rynku pracy pomiędzy Polską a Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej”* w ramach Inicjatywy Wspólnotowej Interreg III A, nr 038/2005. Wielkość projektu wyniosła 214 003,23 zł. Okres realizacji: lata 2006 – 2008. Partnerem wiodącym był Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie, przy współpracy z Partnerem zagranicznym - Agencją ds. Zapewnienia Pracy Ludności Obwodu Kaliningradzkiego. Ogólnym celem projektu była wymiana doświadczeń z zakresu rynku pracy pomiędzy stroną polską i rosyjską, wpływająca na zmniejszenie bezrobocia w obu regionach oraz problemów z nim związanych. Ostatecznie osiągnięte przez projekt rezultaty były następujące:
 - opracowano Projekt modelowy „Nowa szansa” – objęto wsparciem 64 penitencjariuszy zakładów karnych w Barczewie i Iławie, zorganizowano cykl spotkań grup wsparcia prowadzonych w zakładach karnych przez terapeutów, instruktorów i doradców zawodowych, przeprowadzono warsztaty aktywizacji zawodowej dla osadzonych;

- opracowano „Diagnozę dotyczącą problemów, barier oraz grup ryzyka występujących w regionach przygranicznych w kontekście problematyki prozatrudnieniowej oraz przeciwdziałania marginalizacji społecznej”;
 - opracowano „Informację w sprawie możliwych kierunków rozwoju niektórych dziedzin działalności małych i średnich przedsiębiorstw”;
 - opracowano „Bank informacji o poszukiwanych w najbliższych latach zawodach”;
 - w sumie miało miejsce 8 spotkań po obu stronach granicy, w których wzięło udział łącznie 340 osób.
2. *„Analiza możliwości przetrwania dla andaluzyjskiego modelu zatrudnienia i lokalnego rozwoju w innych regionach Unii Europejskiej. Druga faza dotycząca możliwości przeniesienia modelu andaluzyjskiego”,* współfinansowanego z grantu Progress. Podpisana została Umowa Partnerska pomiędzy Wojewódzkim Urzędem Pracy w Olsztynie a Andaluzyjską Fundacją ds. Szkoleń i Zatrudnienia. Celem projektu było umożliwienie przenoszenia dobrych praktyk regionu Andaluzji do pozostałych państw Unii Europejskiej. W realizacji projektu uczestniczyło województwo warmińsko-mazurskie i region Zasavie na Słowenii. Działania projektowe obejmowały m.in.: tworzenie sieci współpracy – co umożliwiło wymianę doświadczeń, współpracę przy podejmowaniu inicjatyw na szerszą skalę oraz wspólne występowanie wobec władz lokalnych, promocję zrównoważonego rozwoju turystyki, rozwój przedsiębiorczości w oparciu o lokalne zasoby, aktywizację osób bezrobotnych poprzez promocję samozatrudnienia (odpowiednie szkolenia oraz pomoc w początkowym okresie działalności). Projekt realizowany był od stycznia 2009 do stycznia 2010 roku. Łączny budżet projektu wyniósł 193 531,28 EUR, z czego 149 516,37 EUR to grant Programu Progress, budżet po stronie polskiej to 13 943,06 EUR, z czego 11 154,45 EUR to grant Programu Progress (finansowanie dla strony polskiej wyniosło 80%).
 3. *„Daj szansę kompetencjom. Przejrzystość i samozatrudnienie migracji pracującej poprzez Centra Oceny”* Programu Leonardo da Vinci. Okres realizacji projektu: lata 2010 – 2011. Budżet ogólny projektu: 1 594 484,40 zł (399 120,00 EUR). W realizację projektu oprócz Rządu Prowincji Perugia (organizacji aplikującej) zaangażowane były centra zatrudnienia Prowincji Perugia, Centrum szkoleniowe na Sycylii, organizacja pozarządowa Life e.V. z Niemiec oraz ANOFM – Narodowa Agencja Zatrudnienia w Rumunii. Projekt miał na celu pomoc w określeniu kompetencji bezrobotnym kobietom – migrantkom, które mają problem z asymilacją na rynku pracy. W przypadku Partnera polskiego były to kobiety, które po pobycie za granicą wróciły do kraju i potrzebowały pomocy w ponownym wejściu na rynek pracy.
 4. *„Nauka na podstawie doświadczeń Publicznych Służb Zatrudnienia w UE”* – Narodowy Fundusz Szkoleń Republiki Czeskiej. Czas trwania projektu: lata 2010 – 2013 na podstawie Umowy Partnerskiej z Republiką Czeską. Budżet projektu dla partnera polskiego wyniósł 4 080 EUR (wydatki na zasadzie refundacji kosztów). Projekt miał na celu zintensyfikowanie wymiany doświadczeń i zwiększenia wiedzy pracowników Publicznych Służb Zatrudnienia na temat możliwości innowacyjnych rozwiązań w zakresie polityki zatrudnienia, a także przyczynianie się do międzynarodowej współpracy Publicznych Służb Zatrudnienia w Unii Europejskiej.

W projekcie, oprócz Polski i Czech uczestniczyły także Belgia, Włochy, Łotwa, Słowacja oraz Słowenia. Podstawowym narzędziem współpracy były seminaria i konferencje.

5. *„Warmia i Mazury – Obwód Kaliningradzki. Pracując ponad granicami”* Programu Współpracy Transgranicznej Litwa – Polska – Rosja 2007-2013. Czas trwania projektu: lata 2012 – 2014; budżet ogólny projektu wynosi ok. 653 692,85 zł (156 385,85 EUR). Celem bezpośrednim projektu jest podniesienie wiedzy i kwalifikacji kluczowych pracowników publicznych służb zatrudnienia województwa warmińsko – mazurskiego i Obwodu Kaliningradzkiego (tj. doradców zawodowych i pośredników pracy), poprzez ich udział w seminariach, warsztatach oraz konferencjach, w trakcie których nastąpi wymiana doświadczeń pomiędzy partnerami.

Olsztyn, dnia 6 maja 2014 roku

Opracowano:

Wydział Polityki Rynku Pracy

Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie